

GLAZBENI ODGOJ U USTANOVAMA ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Meić-Sidić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:640036>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

DIPLOMSKI RAD

**GLAZBENI ODGOJ U USTANOVAMA ZA
PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

KRISTINA MEIĆ-SIDIĆ

Split, 2022.

Odsjek za rani predškolski odgoj i obrazovanje

Izvanredni diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Vođenje dječjeg zbora s osnovama dirigiranja

**GLAZBENI ODGOJ U USTANOVAMA
ZA PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE**

Studentica:

Kristina Meić-Sidić

Mentor:

dr. sc. Marijo Krnić, pred.

Split, rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Značaj i uloga glazbe u razvoju djece predškolske dobi.....	2
2.1. Faze razvoja glazbenih sposobnosti kod djece	2
2.2. Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj djeteta.....	3
2.2.1. Glazbeni odgoj i kognitivni razvoj.....	4
2.2.2. Djelovanje glazbe na socio-emocionalni razvoj.....	6
2.2.3. Utjecaj glazbenoga odgoja na psihomotorni razvoj	7
3. Način provođenja glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja	8
3.1. Značaj umjetničkoga odgoja i razvoja dječje kreativnosti	8
3.1.1. Razvoj dječje kreativnosti	8
3.1.2. Glazbeni odgoj kao snažan razvojni alat.....	9
3.2. Razvojno primjerene prakse za djecu vrtićke dobi.....	10
3.3. Sadržaj i načini provođenja glazbenih aktivnosti	11
3.3.1. Pjevanje i slušanje glazbe.....	11
3.3.2. Glazbene igre.....	12
3.3.3. Sviranje na udaraljka.....	12
4. Stručne kompetencije odgojitelja i njihova uloga u glazbenom odgoju djece.....	14
4.1. Obrazovanje i stručne kompetencije odgojitelja.....	14
4.1.1. Ciklusi profesionalnog razvoja.....	15
4.1.2. Stručno usavršavanje odgojitelja.....	15
4.1.3. Glazbeno obrazovanje na fakultetu za obrazovanje odgojitelja u Splitu	16
4.2. Uloga odgojitelja u razvoju glazbenih sposobnosti i glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi.....	18
5. Empirijsko istraživanje	21
5.1. Predmet i cilj istraživanja	21
5.2. Istraživačka pitanja	21
5.3. Metodologija istraživanja	22
5.3.1. Instrumenti istraživanja	22
5.3.2. Uzorak istraživanja.....	23
5.4. Rezultati istraživanja	25

5.4.1.	Anketno istraživanje.....	25
5.4.2.	Fokus grupe	29
5.4.2.1.	Značaj glazbenoga odgoja u razvoju djece	30
5.4.2.2.	Materijalni uvjeti i dostupnost glazbenih materijala u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja	32
5.4.2.3.	Glazbene kompetencije odgojiteljica	33
5.4.2.4.	Učestalost provođenja glazbenih aktivnosti i zadovoljstvo djece	34
5.4.2.5.	Sudjelovanje i utjecaj obitelji na glazbeni odgoj djeteta	36
5.4.2.6.	Zadovoljstvo odgojiteljica stanjem sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja	38
5.5.	Ograničenja istraživanja	39
5.6.	Rasprava	39
6.	Zaključak.....	42
	Sažetak	44
	Summary	45
	Literatura	46
	Popis slika i tablica.....	52
	Popis priloga.....	53

1. Uvod

U današnjem društvu glazba je sveprisutna. Koristi se za opuštanje i meditaciju, zabavu, komunikaciju, prilikom tjelovježbe, kao način ekspresije emocija, kao sredstvo za ostvarivanje socijalnog kontakta pa čak i određuje životni stil pojedinaca. Iz navedenog je evidentno kako glazba u životu čovjeka ima mnogobrojne uloge.

Svaka osoba različitim zvukovima, pa tako i glazbi izložena je već u majčinoj utrobi, a istraživanja koje su proveli Ilari (2002) i Trehub (2003) pokazala su kako je fetus sposoban reagirati na poznate riječi i pjesme u posljednjem tromjesečju trudnoće. Glazba ima značajnu ulogu u dječjem razvoju, posebice u sferi kognitivnog, psihomotornog i socio-emocionalnog razvoja zbog čega je važno da djeca stupaju u kontakt s glazbom, uče glazbu i sudjeluju u glazbenim aktivnostima od svoje najranije dobi. U ovome, osim obitelji, temeljnu ulogu imaju ustanove za rani i predškolski odgoj i obrazovanje unutar kojih se odvija glazbena poduka i provode različite glazbene aktivnosti. O tome koliko su odgojitelji glazbeno kompetentni i koliko su motivirani za rad s djecom, ovisiti će i razina dječjeg interesa za glazbu i razvoj njihovih glazbenih preferencija u najranijoj životnoj dobi.

Ovaj diplomski rad bavi se temom glazbenog odgoja u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. U radu su postavljene dvije vrste ciljeva, teorijski i empirijski. Teorijski ciljevi uključuju pretraživanje stručne i znanstvene literature u svrhu stjecanja dubljeg razumijevanja o utjecaju glazbe na cjeloviti razvoj djeteta, identificiranje glazbenih aktivnosti koje se najčešće provode u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje te shvaćanja uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece. Ciljevi empirijskog istraživanja koje se provodi među odgojiteljima usmjereni su na utvrđivanje razine glazbenih kompetencija koje odgojitelji posjeduju te ispitivanje njihovih stavova i iskustava povezanih s glazbenim odgojem u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Rad je sastavljen od ukupno šest poglavlja. Prva tri poglavlja nakon uvoda prikazuju teorijske osnove, dok se u petom poglavlju pristupa interpretaciji rezultata istraživanja provedenog posredstvom anketnog upitnika i fokus grupa. U zaključku rada izneseni su konačni zaključci o temi rada.

2. Značaj i uloga glazbe u razvoju djece predškolske dobi

Glazba ima izvanrednu sposobnost izražavanja, prijenosa i izazivanja različitih emocija i osjećaja u ljudskim bićima (Thompson i Quinto, 2011), bez obzira na njihovu nacionalnost ili kulturu. U posljednja dva desetljeća sistematizirana su istraživanja glazbe i njezine sposobnosti generiranja emocija kod ljudi (Erola, 2013; Juslin i Sloboda, 2001). Brojne studije potvrđuju sposobnost glazbe da potakne fiziološke odgovore, kao što su promjene u otkucajima srca, temperaturi kože, disanju i izlučivanju hormona (Hodges, 2010). Druge studije tvrde da glazba pomaže emocionalnoj regulaciji (Koelsch, 2015), a neke su pokazale da glazba potiče kognitivni aspekt (Paul, Sarda i Singh, 2012).

U ovom poglavlju rada, sustavnim pregledom literature, analizira se značaj i uloga glazbe i glazbenoga odgoja u cjelovitom razvoju djece rane i predškolske dobi, pri čemu će se za početak identificirati razvojne faze glazbenih sposobnosti kod djece.

2.1. Faze razvoja glazbenih sposobnosti kod djece

Glazbene sposobnosti kod djece razvijaju se od najranijega djetinjstva. Većina autora, uključujući i Čudinu Obradović (1991) tijekom razvoja dječjih glazbenih sposobnosti razmatra od rođenja do određene životne dobi, ovisno o autoru. Međutim, nedavna otkrića u psihologiji, neuroznanosti i obrazovanju pridonijela su novim uvidima u područje glazbenoga razvoja u ranom djetinjstvu. Intrauterina sonarska mjerenja pokazala su da je fetus sposoban reagirati na poznate riječi i pjesme u posljednjem tromjesječju trudnoće (Ilari, 2002; Trehub, 2003). Tijekom prvih godina života, mala djeca brzo razvijaju sposobnost prepoznavanja, razlikovanja i reprodukcije različitih zvučnih sekvenci (Trainor, 2012). Različita istraživanja pokazala su kako majčino pjevanje plijeni pozornost djeteta više od njezinoga govora, a dojenčad različitim reakcijama poput osmijeha i mahanja udovima pokazuje kako muzikalan ton glasa preferira više od tonova koje odrasli međusobno razmjenjuju tijekom komunikacije (Cooper i Aslin, 1990; Trehub, 2002).

Za potrebe ovoga rada izrađena je *Tablica 1* koja sadrži prikaz razvojnih faza glazbenih sposobnosti djece u dobi od 0 do 6 godina starosti. Podaci u tablici prilagođeni su prema materijalima Čudine Obradović (1991) u kojima je identificirano ukupno devet faza razvoja glazbenih sposobnosti do 17. godine života pojedinca. Prva faza razvoja obuhvaća razdoblje od rođenja do navršenih šest mjeseci života djeteta i poznata je kao faza slušanja. Dijete reagira na zvukove i glazbu i pokušava ih locirati okrećući glavu u smjeru iz kojega zvukovi dolaze.

Tablica 1. Razvojne faze glazbenih sposobnosti djece u dobi od 0 do 6 godina (Čudina Obradović, 1991)

Faza		Dob	Elementi
I.	<i>Slušanje</i>	0 – 6 mj.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ reakcije na zvuk ➤ lociranje izvora zvuka ➤ osjetljivost na zvučne podražaje ➤ aktivne reakcije na glazbu
II.	<i>Motorička reakcija na glazbu</i>	6- 9 mj.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pokušaji glazbene imitacije ➤ vokalizacija na neposrednu glazbu
III.	<i>Početne glazbene reakcije</i>	9- 18 mj.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ proizvodnja različitih reakcija na zvukove glazbe ➤ uklađivanje pokreta s glazbom
IV.	<i>Prave glazbene reakcije</i>	18 mj. – 3 god.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ pjevanje i ponavljanje pojedinih stihova iz pjesme ➤ imitiranje ritma i riječi ➤ početak aktivnog interesa za glazbu
V.	<i>Razvoj imaginarnih pjesama</i>	3 - 4 god.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ spajanje stvarnih s izmišljenim, vlastitim stihovima
VI.	<i>Razvoj ritma</i>	5 – 6 god.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ poboljšanje sposobnosti u održavanju ritma

Druga faza odnosi se na motoričke reakcije kojima dijete pokušava imitirati glazbu mrmljanjem i proizvodnjom različitih zvukova, dok u trećoj fazi koja obuhvaća razdoblje od 9. do 18. mjeseca djetetova života, ono reagira na glazbu na način iz kojega se nedvojbeno može utvrditi sviđa li mu se glazba ili negoduje. U četvrtoj razvojnoj fazi dolazi do pojave pravih glazbenih reakcija. Dijete spontano pjeva i ponavlja dijelove pjesme, dolazi do usklađivanja pokreta s glazbom i njezinim ritmom. U petoj fazi, kada se razvija djetetova mašta, ono spaja stvarne stihove pjesama s imaginarnim, dok se u posljednjoj fazi razvija osjećaj za ritam, međutim, još uvijek je izražena nesposobnost prilagodbe brzim promjenama tempa glazbe (Čudina Obradović, 1991).

2.2. Utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj djeteta

Rane godine djetetova života ključne su za učenje, jer djeca brzo stječu i obrađuju informacije. Edwin Gordon (1990) naglašava da je starosna dob između 3. i 5. godine najvažnije razdoblje za učenje u djetetovom životu. Tijekom toga razdoblja, strukturirano neformalno i formalno usmjeravanje djece u obrazovnom razvoju čini temelj za sav daljnji obrazovni razvoj. To je jednako, ako ne i više, važno unutar područja glazbe – jedne od sedam inteligencija koje

je u početku identificirao Howard Gardner (1993) i jednak po važnosti logičko-matematičkoj, jezičnoj, prostornoj, tjelesno-kinestetičkoj, interpersonalnoj i intrapersonalnoj inteligenciji. Rano djetinjstvo, prema Gordonu (1990), razdoblje je razvoja glazbene sklonosti, koja, budući da je podložna pozitivnim ili negativnim utjecajima, kroz poduku i okolinu, može objasniti glazbeni rast ili atrofiju, ovisno o tome kako se njeguje (Levinowitz, 1998).

Američka Nacionalna udruga za glazbeno obrazovanje (n.d.) također ističe važnost životnoga razdoblja do četvrte godine starosti kao ključnoga razdoblja za djetetov glazbeni razvoj. Učenje glazbe i razvoj glazbenih sposobnosti u najranijoj dobi ima različite benefite. Kada mala djeca uče glazbu aktiviraju se sve kognitivne operacije koje su im potrebne za primanje i analizu zvučnih podražaja (Kraus i Chandrasekaran, 2010). Osim toga, učenje glazbe poboljšava kapacitet pamćenja, kao što su pokazali Franklin et. al (2008.) i Ho, Cheung i Chan (2003), koji su u studijama snimanja mozga otkrili da je regija lijevoga temporalnoga režnja, povezana s verbalnim pamćenjem, razvijenija kod djece i odraslih koji se redovito bave glazbom. Učenje glazbe također ima značajan utjecaj na senzorne i motoričke funkcije, što je dokazano u studiji koju su proveli Steele, Bailey, Zatorre i Penhune (2013), a koja je ukazala na superiorno planiranje i izvođenje pokreta kod mladih glazbenika u usporedbi s neglazbenicima.

Blood i Zatorre (2001) ističu kako glazbeno obrazovanje ima izrazite učinke na mozak. Slušanje i prakticiranje glazbe povećava aktivnost u različitim regijama mozga od kojih su neke povezane s motivacijom i lučenjem hormona sreće. Navedeno istraživanje potvrđuje da glazbeno obrazovanje ima značajne učinke na mozak. Ova otkrića predstavljaju veliki doprinos u području obrazovanja u ranom djetinjstvu jer pružaju dokaze da su sluh, pamćenje, psihomotričnost, vizualno-prostorna kontrola i emocije također značajni elementi glazbenoga obrazovanja (Rauscher i Hinton, 2011). Koristeći ciljane glazbene aktivnosti, djecu se može potaknuti da se usredotoče na različite zadatke koji potiču razvoj meta-kognitivnoga znanja (Beran, Brandl, Perner i Proust, 2012). Iz svega navedenoga može se zaključiti kako je rano djetinjstvo idealno vrijeme za izgradnju glazbenih temelja zasnovanih na standardima glazbenoga odgoja u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

2.2.1. Glazbeni odgoj i kognitivni razvoj

Mozak pojedinca razvija se na jedinstvene načine kao rezultat reakcije na aktivnosti raznovrsnoga učenja pa tako i učenja glazbe. Promjene koje se zbivaju ovise o trajanju i količini vremena učenja, o opsegu te prirodi angažmana (Hallam, 2010, prema Nikolić, 2018).

Prilikom obrazovanja u području razvoja glazbenih sposobnosti, pojedinac razvija i brojne druge vještine. Autori Barnett i Ceci (2002) i Detterman (1993) uočili su kako učinak obuke i edukacije u jednom, dovodi do razvoja spretnosti i sposobnosti u drugom području. Ovaj efekt u literaturi poznat je kao „fenomen transfera“. Primjerice, dijete koje uči glazbu imat će izraženije i usklađenije plesne pokrete od djeteta koje se s glazbom rjeđe susreće jer ima i slabije razvijen osjećaj za ritam.

Djeca koja prolaze kroz glazbenu obuku moraju naučiti prepoznati i razlikovati suptilne razlike u visini, trajanju, glasnoći i timbru, dok uče razlikovati i pamtili složene slušne obrasce. U motoričkoj domeni, moraju naučiti kako kontrolirati svoje glasnice, ruke i/ili prste. Kritična i sofisticiranija značajka je integracija između slušnih i motoričkih domena koja će im omogućiti praćenje kako različiti motorički pokreti proizvode različite zvučne ishode (Corrigan i Trainor, 2009). Kako je vidljivo iz navedenog, učenje glazbe uključuje tako širok raspon vještina koje, u konačnici, dovode do različitih perceptivnih, kognitivnih i obrazovnih dobiti.

Tablica 2 sadrži prikaz utjecaja glazbenog odgoja na kognitivni razvoj djeteta. Učenjem glazbe dijete razvija svoje slušne, motoričke, verbalne, matematičke i intelektualne sposobnosti. Osim toga, razvija se i osjećaj za snalaženje u prostoru. U pogledu slušnih sposobnosti, pod utjecajem slušanja i učenja glazbe od najranije životne dobi pojačavaju se kognitivne funkcije poput pažnje i pamćenja, a glazbeno obučena djeca postižu i bolje rezultate u zadacima razlikovanja tona/melodike i ritma i stoga pokazuju bolje vještine slušne percepcije (Paul, Sarda i Sig, 2012).

Poboljšanje motoričkih sposobnosti ogleda se prvenstveno u brzom motoričkom odgovoru na slušne podražaje. Kao najbolji primjer za to može se navesti istraživanje koje je proveo Hurwits sa suradnicima (1975) kako bi ispitao učinak Kodaly metode glazbenog podučavanja na djeci u osnovnoj školi. Ispitivanje je provedeno korištenjem metronoma koji mjeri brzinu izvođenja nekog glazbenog djela. Sudionici su sinkronizirano stisnuli tipke za metronom, a od njih se tražilo da nastave tipkati i kada glazba prestane. Pokazalo se da dijete koje je glazbeno educirano duže može precizno udarati ritam za razliku od djeteta koje nije glazbeno educirano po Kodaly metodi. Nadalje, učinak glazbe i glazbene obuke na verbalne sposobnosti od iznimnog je značaja, poglavito po pitanju vokabulara. Pjevanje pjesmica i slušanje glazbe u ranom djetinjstvu predstavlja središte komunikacije i interakcije. Osim što pruža zadovoljstvo, učenje pjesmica utječe na obogaćivanje vokabulara djeteta, poboljšava komunikacijske vještine i olakšava snalaženje u raznim situacijama (Nilad, 2012).

Tablica 2. Utjecaj glazbene obuke na kognitivni razvoj djeteta (Paul, Sarda i Singh, 2012)

Vrsta sposobnosti	Elementi
<i>Slušne</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ povećanje pažnje ➤ razlikovanje tona, melodije i ritma
<i>Motoričke</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ razvoj finih motoričkih sposobnosti ➤ brži motorički odgovor na slušne podražaje
<i>Verbalne</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ čitanje i razumijevanje simbola povezanih s glazbom ➤ utjecaj na percepciju visine tona u govornom jeziku ➤ obogaćivanje vokabulara
<i>Intelektualne</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ poboljšanje pamćenja, ➤ povećanje kvocijenta inteligencije
<i>Prostorno razmišljanje</i>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ poboljšanje u prostorno-vremenskom razmišljanju

Što se tiče poboljšanja intelektualnih sposobnosti kroz glazbenu obuku, brojni istraživači, među kojima je i Schellenberg (2011), nastojali su istražiti utječe li glazbena obuka na povećanje kvocijenta inteligencije kod djece predškolske dobi. Premda nisu pronađeni izravni dokazi, ipak postoji mogućnost kako podučavanje glazbe u obliku vježbi, lekcija, čitanja nota i slično posljedično dovodi do povećanja kvocijenta inteligencije jer se radi o učenju. Naime, učenje, odnosno pohađanje škole povećava inteligenciju, kako je pokazalo istraživanje koje su proveli Ceci i Gilstrap (2000). Glazbena obuka pozitivno utječe i na prostorno razmišljanje što su dokazale brojne studije, među kojima se posebno ističe studija Rauschera, Shawa i Kyja (1993) koji su istraživali utjecaj Mozartove glazbe na kognitivne sposobnosti djece. Istraživači su otkrili da su studenti koji su slušali Mozartovu sonatu u D-duru prije nego što su pristupili standardnom testu apstraktnoga prostornoga razmišljanja postigli bolje rezultate na testovima prostorne inteligencije od studenata koji su slušali opuštajuću glazbu ili uopće nisu slušali glazbu. Chau i Rifogriate (2010) primjetili su kako brojne tvrtke razvijaju proizvode s Mozartovim djelima usmjerene na djecu predškolske dobi koji sadržavaju promotivne materijale koji sugeriraju da će to potaknuti intelektualni rast i prostorno razmišljanje.

2.2.2. Djelovanje glazbe na socio-emocionalni razvoj

Iz glazbenoga odgoja i obrazovanja proizlaze različiti emocionalni i socijalni ishodi. Emocionalni ishodi odnose se na emocionalnu stabilnost, osjećaj sigurnosti pri javnim

nastupima te suočavanje sa zahtjevnim situacijama u umjetničkom izražavanju. S druge strane, socijalni ishodi uključuju zajednički rad i interakciju s vršnjacima i stručnjacima i/ili odgojiteljima koji provode glazbenu obuku te stvaranje osjećaja pripadnosti određenoj društvenoj skupini - u ovom slučaju glazbeno nadarenoj djeci (Nogaj i Bogunović, 2015; prema Ruškan, 2020).

Pellitteri (2006), koji se bavio analizom odnosa između glazbe i emocija, istaknuo je pet načina na koje su glazbeno obrazovanje i socijalno-emocionalno učenje komplementarni:

- glazba se može koristiti kao emocionalni poticaj;
- glazba može biti estetski doživljaj;
- glazba se može koristiti za relaksaciju;
- glazba služi kao oblik samoizražavanja;
- glazba je svojevrsan oblik grupnoga iskustva.

Veza između glazbe i emocija pridonijela je vrijednosti glazbe kao discipline koja se može implementirati u formalno obrazovanje kako bi se razvila emocionalna kompetencija predškolaca, učenika i studenata (Camparo-Munoz i Cabedo-Mas, 2017). Jedna od prednosti glazbenih aktivnosti je što one uglavnom zahtijevaju kolektivno sudjelovanje, odnosno suradnju i koordinaciju većeg broja članova skupine, što ih čini korisnim oruđem za unapređenje socio-emocionalnog razvoja. Osim toga, društvene interakcije potrebne za stvaranje glazbe učenicima nude brojne mogućnosti da razviju svoje sposobnosti procjenjivanja vlastitih osjećaja i istovremeno se pokušaju konstruktivno povezati s osjećajima drugih (Kaschub, 2002).

2.2.3. Utjecaj glazbenoga odgoja na psihomotorni razvoj

Do danas je proveden iznimno malen broj studija koje se bave analizom utjecaja glazbe i glazbenog obrazovanja na psihomotorni razvoj djece. Dostupna istraživanja pokazala su pozitivnu korelaciju između učenja glazbe i psihomotoričkih vještina. Djeca predškolske dobi koja su učila glazbu pokazala su bolje motoričke reakcije te bolju vokalizaciju tonskih i ritamskih obrazaca od djece koja se do tada nisu susretala s nastavom glazbe. Također, djeca koja su imala glazbenu poduku bila su bolja i u tjelesnim aktivnostima koje uključuju ritam, poput bacanja, hvatanja i skokova (Nikolić, 2018).

3. Način provođenja glazbenih aktivnosti u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

U osnovnim školama u Republici Hrvatskoj glazbeno obrazovanje dio je nastavnog plana i programa obveznog obrazovanja (Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i Glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj, Narodne novine, 7/2019). S druge strane, prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i naobrazbe (Narodne novine, 63/2008) u Republici Hrvatskoj postoje dvije vrste programa odgoja i naobrazbe djece predškolske dobi: redoviti i posebni. Što se tiče glazbenog odgoja i aktivnosti, one se provode unutar redovitog programa, a moguće ih je organizirati i u sklopu posebnih programa za darovitu djecu u organizaciji vanjskih suradnika.

U ovom poglavlju rada nastoji se utvrditi važnost razvoja dječje kreativnosti i umjetničkog odgoja u ranom i predškolskom odgoju, analizirati glavne preduvjete za glazbeni razvoj djece ranoga i predškolskoga uzrasta te identificirati načine provođenja glazbenih aktivnosti.

3.1. Značaj umjetničkoga odgoja i razvoja dječje kreativnosti

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Narodne novine, 05/15) kao jednu od šest temeljnih vrijednosti odgojno-obrazovnoga djelovanja ističe razvoj kreativnosti djeteta. Kreativnost se smatra razvojnom osnovom koja dijete pretvara u inovativnoga i inicijativnoga pojedinca koji je u stanju samostalno raspoznati, potaknuti i oblikovati širok spektar kreativnih aktivnosti i iznaći originalne načine za rješavanje problema.

3.1.1. Razvoj dječje kreativnosti

Dječji interesi i potrebe određuju sadržaj i strukturu kurikuluma usmjerenog na dijete. Učitelj, odnosno odgojitelj je voditelj dječjih potreba za izražavanjem (Bredenkamp i Copple, 1997). Glazbeni i likovni odgoj smatraju se umjetničkim odgojem. U teoriji, termin "umjetnički odgoj" koristi se kao temeljni izraz za čitav niz koncepata i obrazovnih praksi povezanih s umjetnošću (Krušić, 2016). U nastavnim planovima i programima za umjetnost naglasak je na pomoći svakom djetetu da izrazi svoje osobne potrebe i razvije svoj glazbeni i likovni izričaj. Razvojno primjerena praksa obično podrazumijeva razumijevanje spontanih pristupa umjetničkom stvaranju, temeljenih na fazama razvoja u ranom djetinjstvu, koji uključuju

korištenje odgovarajućih materijala, učionica, pristupa podučavanju i drugih, povezanih resursa (Bredekamp i Copple, 1997).

Gardner (1980) objašnjava kako se prirodne umjetničke sposobnosti djece razvijaju ako im odrasli omoguće potrebnu opremu i materijale, prenesu znanja i potiču ih na kreativnost. Gardner vjeruje da će se, ako se maloj djeci ponudi likovni ili glazbeni materijal u dobi od dvije do pet godina, djeca baviti umjetničkim aktivnostima. Pri tom ističe kako je potrebno isključiti intervenciju odraslih, odnosno da odrasli (roditelji, odgojitelji, učitelji) djecu moraju pustiti da sama odaberu koje materijale će koristiti, koje instrumente žele svirati i slično. Njegovo zagovaranje spontanog korištenja umjetničkih materijala od strane male djece i danas se koristi u praksi. Davis i Gardner (1993, str. 193) promatraju „predškolsko dijete kao biser u zlatnom dobu kreativnosti“, koje, uz previše intervencije odraslih, može „prerano izgubiti svoj sjaj“. S ove točke gledišta, dijete se doživljava kao kreativno biće čiju viziju svijeta trebaju poticati, ali ne i usmjeravati odrasli. Ova koncepcija umjetničkog obrazovanja usmjerenog na dijete ima svoje korijene u 1940-ima, kada su se ciljevi umjetničkog odgoja promatrali kao terapijski, kao podrška dječjim kreativnim sposobnostima, oslobađanje od tjeskobe i inhibicija, izlaz za agresiju i sredstvo za oslikavanje fantazija (Lowenfeld, 1947). Nije smjelo biti izravne intervencije odraslih, kako bi se mogle razviti prirodne sposobnosti djece (Schaffer-Simmern, 1947).

Iz navedenog je razvidno kako poticanje dječje kreativnosti i njihovog individualnog izražaja u ranom djetinjstvu ima značajnu ulogu u stvaranju budućih ambicija i njegovanju talenata, a odrasle osobe u dječjem okruženju, njihova motivacija, stručnost i znanje u tome imaju ključnu ulogu.

3.1.2. Glazbeni odgoj kao snažan razvojni alat

Široko je prihvaćena misao kako su djeca prirodno nadarena za glazbu, a podučavanje glazbe smatra se jednom od glavnih kulturnih praksi i priznato je kao snažan odgojni alat u ranom razvoju djece (Barrett, 2009). Maloj djeci treba dati priliku da se njihova muzikalnost slavi i razvija. To je glavna svrha glazbenoga obrazovanja (The National Association on Music Education, 1994).

Glazbeni pedagozi, kao i pedagozi u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja slažu se da je stvaranje glazbe holistički način poboljšanja zdravog početka učenja kod male djece (Carnegie Task Force, 1994), a Gardner (1981) ističe kako su mala djeca prilagodljiva novim načinima razmišljanja i stvaranja. Iz tog razloga institucije i pojedinci

zaduženi za brigu o maloj djeci moraju iskoristiti ovo pogodno vrijeme u životu male djece kako bi odredili i stekli razvojno primjerene načine uključivanja visokokvalitetnoga glazbenoga odgoja i obrazovanja u svoje programe odgoja i obrazovanja u ranom djetinjstvu.

3.2. Razvojno primjerene prakse za djecu vrtićke dobi

Za razliku od osnovnih i srednjih škola i fakulteta gdje postoje točno utvrđeni nastavni planovi i programi, razvojno primjerena praksa za djecu vrtićke dobi relativno je kontroverzna tema. Sistematizacijom i pregledom raznovrsne literature utvrđeno je kako mnogi odgojitelji i stručnjaci u ustanovama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja gledaju na vrtić kao na vrijeme i mjesto u kojem se djeca mogu igrati i društveno razvijati, dok s druge strane, nacionalni akademski zahtjevi širom svijeta počinju stavljati naglasak na to da se igra i društveni razvoj sve više krenu stavljati u akademske okvire.

Ray i Smith (2010) smatraju kako kurikulumi sve više prisiljavaju odgojitelje da se usredotoče na nastavno podučavanje umjesto na poticanje kreativnog razmišljanja, igre i slobodnog istraživanja za što je vrtić izvorno dizajniran. No, također se spominje da je vrtić postao prvi uvod u formalno školovanje za gotovo svu djecu te upravo u vrtiću djeca uče vještine potrebne za izgradnju temelja za njihov budući školski uspjeh (Ray i Smith, 2010). U Republici Hrvatskoj, rani predškolski odgoj i obrazovanje je neobavezan, dok je godinu pred polazak u osnovnu školu obvezno pohađati predškolu (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Narodne novine, 05/15). Međutim, postavlja se pitanje je li razvojno primjereno pratiti ono što vlada i zakoni nalažu (akademski rad s djecom) ili je razvojno primjereno dopustiti djeci da svladaju vještine u svoje vrijeme putem vlastitih sredstava, poput igre, društvenih interakcija i tjelesne aktivnosti.

Postoji pet globalnih dimenzija razvojno primjerene prakse (Miranda, 2004):

- *stvaranje brižne zajednice među djecom* – odnosi se na individualan pristup svakom djetetu ponaosob i poticanje razvijanja njihovih međusobnih odnosa,
- *podučavanje radi poboljšanja razvoja i učenja* – poticanje dječje igre, tjelesnih aktivnosti te likovnog i glazbenog stvaralaštva,
- *izrada odgovarajućeg kurikulumu* – odgojitelji mogu pratiti postojeći kurikulum i utvrđene odgojne prakse, a mogu i sami usklađivati odgojno-obrazovni program prema potrebama vrtićke skupine,
- *procjenjivanje razvoja i učenja djece* – podrazumijeva praćenje i procjenu individualnoga napretka svakoga djeteta,

- *uspostavljanje recipročnih odnosa s obiteljima* – izgradnja partnerstva i suradnje s obitelji smatra se temeljnim elementom.

Copple i Bredekamp (2009) identificirali su nekoliko načina na koje se glazba može uključiti u kurikulum predškolskog odgoja i obrazovanja, a koji ostaju razvojno primjereni učenicima vrtića. Autori smatraju da je razvojno prikladno da se glazba integrira u druga područja, kao što je korištenje glazbe za obogaćivanje vokabulara i poticanje pismenosti kod djece ili brojanje taktova za podučavanje matematike. Osim toga, glazbu je moguće koristiti i kada se djecu podučava o različitim kulturama.

Drugi prijedlog odnosi se na poticanje učenja glazbenih instrumenata. Prema studiji koju je provela Smith (2008), u kojoj je ispitano 46 profesionalnih glazbenika, njih 44 priznalo je da je dodavanje nastave glazbenih instrumenata njihovom općem obrazovanju utjecalo na povećanje njihovog razumijevanja glazbe u ranom djetinjstvu kao i rano otkrivanje njihovog talenta. U skladu s tim, Smith (2008) preporučuje poticanje glazbenog stvaralaštva u najranijem djetinjstvu kroz upoznavanje različitih glazbenih instrumenata.

3.3.Sadržaj i načini provođenja glazbenih aktivnosti

Kako je i prethodno navedeno, u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na području Republike Hrvatske, glazbeni odgoj implementiran je u redoviti program, a može se provoditi i kao posebni program odgoja i obrazovanja. Međutim, kurikulumom nije jasno definirano kada, koliko i na koji način provoditi glazbene aktivnosti s djecom. Tarnowski i Barrett (1997), u svom su istraživanju glazbene prakse u ustanovama ranoga i predškolska odgoja i obrazovanja ustanovili da gotovo jedna trećina ispitanika navodi da se pomno planirane glazbene nastave nikada ne događaju, već su one spontane. Što se tiče sadržaja glazbenih aktivnosti, Kolev-Dan (2003) navodi pjevanje, slušanje glazbe, glazbene igre i sviranje na udaraljkama kao temeljni sadržaj glazbenih aktivnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

3.3.1. Pjevanje i slušanje glazbe

Pjevanje potiče dječje prirodno izražavanje i emocionalno oslobađanje. Mnogi istraživači su utvrdili značaj pjevačkih aktivnosti. Fox (1994) smatra kako je pjevanje neodvojivo od dnevne rutine male djece, dok Temmerman (2000) ističe kako je uživanje u pjevanju s drugima uobičajeni razlog zašto djeca preferiraju pjevačke aktivnosti.

Što se pjevanja i slušanja glazbe tiče, Lee (2005) ističe kako 29,8 % odgojitelja pjeva pjesmu pred djecom, a potom od njih traži da ponavljaju riječi i dijelove pjesme, 28,5 % odgojitelja svira pjesmu na klaviru i pjeva, dok preostalih 20,4 % odgojitelja djeci pjesme pušta putem CD playera. De L'Etoile (2001) naglašava kako se sustavno ponavljanje pjesme smatra razvojno prikladnim načinom učenja male djece jer učenje nastaje kao rezultat višestrukih iskustava slušanja, promatranja i sudjelovanja.

3.3.2. Glazbene igre

Manasteriotti (1978, prema Milinović, 2015) ističe tri vrste glazbenih igara prikladnih za djecu vrtićke dobi. To su glazbene igre koje uključuju pjevanje, glazbene igre s melodijom i brojalice.

Glazbene igre koje uključuju pjevanje često se koriste u predškolskim ustanovama, a izvode se na način da djeca, dok pjevaju određenu pjesmicu, njezine stihove moraju popratiti određenim kretanjem, bilo da je riječ o trčanju, skakanju, hodanju, pljaskanju rukama i slično. Za primjer se može istaknuti pjesmica *Kad si sretan*, u kojoj djeca dok pjevaju moraju pljeskati dlanovima, tapšati koljenja te uzviknuti "Hura". Drugi primjer je jako popularna pjesmica u vrtićima pod nazivom *Boc, boc iglicama*, koja se izvodi na način da se djeca okupe u krug, a u središtu se nalazi jedno dijete koje igra ulogu ježa. Pjevajući, djeca ga dodiruju prstima. Glazbene igre s melodijom i ritmom izvode se na način da odgojitelj ili neko dijete naglas izvodi određenu melodijsku ili ritamsku frazu, a potom ostala djeca nastoje što točnije imitirati ono što su čuli. I naposljetku, brojalice predstavljaju izgovaranje riječi ili pjevanje stihova u određenom ritmu. One mogu biti smislene, ali i bez smisla. Postoje brojne brojalice koje se već generacijama prenose s koljena na koljena, no isto tako, svakodnevno se u vrtićima smišljaju nove, od strane djece i odgojitelja (Milinović, 2015).

3.3.3. Sviranje na udaraljka

U radu s djecom vrtićke i školske dobi odgojitelji, odnosno učitelji u glazbenom odgoju često koriste i skup udaraljki koji je poznat pod nazivom Orffov instrumentarij (Gospodnetić, 2015). Orffov glazbeni instrumentarij obuhvaća udaraljke, koje mogu biti melodijske i ritamske. Prve podrazumijevaju instrumente s određenom visinom tona. To su: metalofon, zvončići i ksilofon (Slika 1). U drugu skupinu spadaju instrumenti s neodređenom visinom tona: bubanj, činčele, triangel, praporci, kastanjete, itd. (Slika 1).

Slika 1. Melodijske i ritamske udaraljke (Sikirica, 2021)

Gospodnetić (2015) napominje kako bi odgojitelji, prije nego u radu s predškolskom djecom krenu koristiti udaraljke, trebali proučiti način njihova korištenja i proizvodnje zvuka te odrediti koju pjesmu ili brojalicu će pri tom pjevati. Autorica također preporučuje da se prvo upoznavanje djece s Orffovim instrumentarijem treba odraditi na način da ih se pusti da samostalno istraže i prouče kako udaraljke proizvode zvuk, a tek potom ih je potrebno krenuti upoznavati sa svakim instrumentom ponaosob. Kod Orffovog instrumentarija ključna stavka je improvizacija, što znači da odgojitelji djeci trebaju dopustiti da samostalno kreiraju zvukove, uče i postaju mali kompozitori (Gospodnetić, 2015).

4. Stručne kompetencije odgojitelja i njihova uloga u glazbenom odgoju djece

U ovom poglavlju rada opisuje se profesionalni razvoj odgojitelja u smislu njihovoga obrazovanja i stručnoga usavršavanja i razmatra se glazbeno obrazovanje na visokoškolskim institucijama za obrazovanje odgojitelja u Hrvatskoj. Naposljetku se opisuje uloga odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi.

4.1. Obrazovanje i stručne kompetencije odgojitelja

Od odgojitelja se sve više traži da kontinuirano unaprjeđuju svoju stručnost, znanje, razvojno primjerene prakse i obrazovne strategije kako bi pružili kvalitetnu skrb i obrazovanje djeci rane i predškolske dobi. Posao odgojitelja zahtijeva primjenu posebnih pedagoških praksi koje obuhvaćaju sve alate i metode koje odgajatelji mogu primijeniti za poticanje cjelovitoga razvoja djece (Gordon i Brown, 2013). Međutim, kako ističe Kirsten (2006), mnogi odgojitelji nisu upoznati s glazbenim standardima u predškolskoj dobi. Lenzo (2014) navodi kako bi integriranje razvojno primjerenih praksi i glazbenih standarda u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja moglo pozitivno utjecati na stavove odgojitelja prema glazbenom obrazovanju i posljedično dovesti do povećanja količine glazbenih aktivnosti u istima.

Profesionalne smjernice zagovaraju integraciju glazbe u kurikulum ranog djetinjstva kao način poticanja dječjeg razvoja (Copple i Bredekamp, 2009). U tom smislu, odgojitelji bi trebali imati stručne kompetencije u području glazbenog odgoja. Međutim, iznimno malen udio odgojitelja ima znanja iz područja glazbenog odgoja i općenito su loše pripremljeni za integraciju glazbe u nastavni plan i program (Kretchmer, 2002).

Zvanje odgojitelja podcijenjeno je od samih njegovih začetaka. U prošlosti oni imali nazive: „nastavnici male škole“ i “zabavlje male djece“ (Mendeš, 2015). Prve edukacije za rani i predškolski odgoj započete su 1880. godine u Zagrebu. Iz početka je bilo riječ o stjecanju obrazovanja unutar tromjesečnih tečajeva, dok je prvi kvalitetniji pristup izobrazbi odgojitelja započeo 2009. godine kada su hrvatska sveučilišta započela s otvaranjem novoga odjela za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Završavanjem ovoga studija, studentima se dodjeljuje zvanje „stručnoga prvostupnika predškolskoga odgoja“. Diplomski studij započeo se provoditi u 2012. godini, a studenti njegovim završavanjem stječu titulu magistra, odnosno magistrice (Bakić i Mendeš, 2019). No, bez obzira na široke mogućnosti izobrazbe odgojitelja u današnje vrijeme,

osnovni razlog podcjenjivanja odgojiteljske profesije jest činjenica da se ne radi o obveznom dijelu obrazovnog sustava (uvjeti zaposlenja ne zahtijevaju visoko obrazovanje) pa je iz tog razloga i dalje prisutan opći dojam da su odgojitelji „dadilje“, a ustanove predškolskog odgoja i obrazovanja se promatraju kao servisi za čuvanje djece (Fatović, 2016).

4.1.1. Ciklusi profesionalnog razvoja

Profesionalni razvoj odgojitelja odvija se unutar tri međusobno povezana ciklusa koji uključuju: inicijalno obrazovanje, stažiranje ili pripravništvo i cjeloživotno stručno usavršavanje (Mendeš, 2018).

U prvom ciklusu riječ je o inicijalnom obrazovanju na sveučilištu. U zavisnosti od fakulteta, procjena i odabir budućih studenata provodi se temeljem njihovoga prethodnoga obrazovanja, ocjena iz pojedinih predmeta te položenoga ispita državne mature (u ovisnosti o starosti upisnika i činjenici zahvaća li ih ovaj dio razredbenoga postupka). Katkad fakulteti mogu zahtijevati i dodatno bodovati druge kompetencije kao što su dokazi o likovnim, glazbenim, jezičnim ili plesnim sposobnostima kandidata. Kada pojedinac udovolji uvjetima, upisuje se na fakultet čijim završavanjem stječe titulu prvostupnika, odnosno magistra završetkom drugoga ciklusa studija i samim time osposobljen je za rad u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Drugi ciklus podrazumijeva stažiranje ili pripravništvo koje traje godinu dana. Tijekom tih godinu dana osoba radi kao praktičar u ustanovi ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja stječe stručna znanja nakon čega polaže stručni ispit. Njegovo obrazovanje i dalje se nastavlja, nakon položenoga ispita, kroz različita stručna usavršavanja, tečajeve, seminare i slično. To je posljednji ciklus profesionalnoga razvoja koji se smatra cjeloživotnim obrazovanjem i unutar kojega se nadograđuju znanja i poboljšavaju kompetencije i vještine odgojitelja (Mendeš, 2018).

4.1.2. Stručno usavršavanje odgojitelja

U Republici Hrvatskoj odgojitelji su obvezni stručno se usavršavati, kako je propisano člankom 29. Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju (*Narodne Novine*, 10/97, 107/07, 94/13, 98/19). Pri tom odgojitelji, ili ustanova u kojoj rade biraju programe stručnog usavršavanja koje će pohađati. Cjeloživotno obrazovanje od velikoga je značaja u odgojno-obrazovnoj praksi jer učenje i razvoj znanja i vještina ne završava stjecanjem diplome na fakultetu. Učenje je cjeloživotni proces, a odgojiteljsko zvanje zahtijeva konstantan pristup

novim saznanjima, odgojnim trendovima i modernim rješenjima (Agencija za odgoj i obrazovanje, 2012).

Stručno usavršavanje odgojitelja može se provoditi individualno i grupno. Odgojitelji se individualno usavršavaju samostalnim istraživanjem domaće i strane literature, putem brojnih znanstvenih i stručnih članaka i primjera iz prakse. S druge strane, grupno usavršavanje odnosi se na sudjelovanje u seminarima, edukacijama, tečajevima i različitim drugim edukativnim programima koje organizira ustanova u kojoj rade ili su u ulozi vanjskih suradnika (Takač, 2018).

4.1.3. Glazbeno obrazovanje na fakultetu za obrazovanje odgojitelja u Splitu

Kako bi se identificiralo stanje u pogledu glazbenoga obrazovanja na fakultetima koji obrazuju odgojitelje, analizirani su preddiplomski i diplomski programi na Odsjeku ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Splitu. U Tablici 3 dan je pregled glazbenih kolegija koje studenti preddiplomskoga i diplomskoga studija slušaju kao dio temeljnoga programa ili kao izborne kolegije.

Tablica 3. Glazbeni kolegiji na preddiplomskom i diplomskom studiju na Odsjeku ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Splitu

Predmet / kolegij	Studij		Modul
	Preddiplomski	Diplomski	
<i>Glazba u ranom i predškolskom odgoju 1</i>	+		/
<i>Glazba u ranom i predškolskom odgoju 2</i>	+		/
<i>Glazbeni praktikum 1</i>	+		/
<i>Glazbeni praktikum 2</i>	+		/
<i>Osnove glazbene kulture</i>	+		/
<i>Dječje glazbeno stvaralaštvo s praktikumom</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Glazba u lutkarstvu</i>		+	Dramsko i lutkarsko izražavanje i stvaranje

<i>Glazbena literatura za djecu</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Instrumentalni praktikum 1</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Instrumentalni praktikum 2</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Osnovne vokalne tehnike s praktikumom</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Razvoj dječje muzikalnosti</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje
<i>Skupno muziciranje 1</i>		+	Pokretno izražavanje i stvaranje
<i>Skupno muziciranje 2</i>		+	Pokretno izražavanje i stvaranje
<i>Vođenje dječjeg zbora s osnovama dirigiranja</i>		+	Glazbeno izražavanje i stvaranje

Na preddiplomskom studiju studenti slušaju dva obavezna kolegija pod nazivom *Glazba u ranom i predškolskom odgoju 1 i 2*. Unutar ovih kolegija studenti se osposobljavaju za rad s djecom u području skupnog muziciranja, za poticanje dječjeg glazbenog stvaralaštva, uče kako poticati socijalizaciju djece kroz glazbene igre i brojalice te razvijaju individualne vještine pjevanja i tehnike sviranja. U području glazbenog obrazovanja na preddiplomskom studiju studenti slušaju i kolegije *Glazbeni praktikum 1 i 2* koji uključuju vokalnu i instrumentalnu realizaciju i obradu dječjih pjesama. Od preostalih kolegija navedenih u Tablici 3, sedam ih se sluša na modulu „Glazbeno izražavanje i stvaranje“, dva na modulu „Pokretno izražavanje i stvaranje“ (*Skupno muziciranje 1 i 2*) i jedan na modulu „Dramsko i lutkarsko izražavanje i stvaranje“ (*Glazba u lutkarstvu*). Većina navedenih kolegija je izborna unutar jednoga, a obavezna unutar drugoga modula. Ukoliko je kolegij izbran, studenti ga mogu izabrati samo ukoliko su prethodno ostvarili određene preduvjete za njegov upis. Primjerice, studenti mogu upisati kolegij „Skupno muziciranje“ samo ukoliko su prethodno odslušali i položili kolegij „Instrumentalni praktikum 1“ (Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, Filozofski fakultet u Splitu, 2022).

Kako bi se ustanovilo koliko su studenti zadovoljni glazbenim obrazovanjem na fakultetima za obrazovanje odgojitelja u Hrvatskoj, u nastavku slijedi prikaz rezultata nekoliko recentnih istraživanja. Bačlija Sučić (2018) je provela istraživanje na 223 studenta Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Studenti Odsjeka za rani i predškolski odgoj i obrazovanje su, među ostalim, proveli i samovrednovanje osnovnih glazbenih kompetencija. Najbolje su ocjenili vlastiti osjećaj za ritam i pjevačke sposobnosti, dok je korištenje Orffova instrumentarija slabije ocjenjeno. Međutim, bez obzira na visoku razinu samoprocjene glazbenih kompetencija i kompetencija u metodici nastave glazbe, studenti su svjesni da njihova znanja još uvijek imaju nedostatke i izrazili su želju za poboljšanjem svojih glazbenih sposobnosti (Bačlija Sučić, 2018). Drugo istraživanje proveli su autori Herzog, Sučić i Županić BeniĆ (2018) na 154 studenta treće godine Ranog predškolskog odgoja i obrazovanja na Pedagoškom fakultetu u Mariboru i Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Cilj istraživanja bio je procijeniti znanja i kompetencije studenata u području glazbe u odnosu na srednje škole koje su prethodno pohađali. Prema rezultatima, studenti koji su prethodno završili gimnaziju izrazili su više razine kompetencije u različitim umjetničkim područjima (likovne i glazbene sposobnosti) i veću sigurnost u podučavanju glazbe, za razliku od studenata koji su prethodno pohađali umjetničku srednju školu i koji su samim time bili specijalizirani u užem području (primjerice u pjevanju, sviranju jednog instrumenta i slično).

Iz navedenih istraživanja moguće je zaključiti kako na glazbene kompetencije budućih odgojitelja ne utječe samo fakultetsko obrazovanje već i srednjoškolsko usmjerenje, odnosno prethodna znanja i vještine. Ovo govori u prilog važnosti cjeloživotnoga obrazovanja i stalnoga rada na podizanju i usavršavanju znanja i vještina pojedinca.

4.2. Uloga odgojitelja u razvoju glazbenih sposobnosti i glazbenih preferencija djece rane i predškolske dobi

U glazbenom odgoju djece, suvremeni odgojitelj je motivator, posrednik i suigrač (Habuš, Rončević, 2014). Djeca će zavoljeti glazbu i htjeti u glazbenim aktivnostima aktivno sudjelovati ukoliko su svakodnevno na neki način s glazbom povezana. Odgojitelji imaju ulogu pobuditi u djeci interes za glazbom, njihovu znatiželju i želju za pjevanjem, plesom, slušanjem glazbe i sviranjem instrumenata.

Ispravnim odabirom glazbe koju će djeca slušati i koja je primjerena za njihovu starosnu dob, kvalitetnim metodičkim pristupom podučavanju i korištenjem primjerene opreme i materijala odgojitelj će ostvariti svoju ulogu motivatora. Osim toga, preporučuje se da

odgojitelji razgovaraju s djecom o glazbi i umjetnosti, da istraže kakvu glazbu djeca vole te da im ponude i upoznaju ih i s glazbom u drugim kulturama kao i s klasičnom glazbom.

Druga uloga odgojitelja u glazbenom odgoju djece je uloga posrednika. Odgojitelj prestaje biti osoba koja kontrolira i samoinicijativno određuje glazbu koja će se slušati, pjevati i/ili svirati. Suvremeno odgojiteljstvo izlazi iz tih okvira i postaje poticajno. Odgojitelji osluškaju potrebe djece, promatraju njihove stvaralačke i kreativne sposobnosti i omogućuju im da razvijaju svoje interese. Kao posrednik, odgojitelj spaja djecu s glazbom kroz individualno i grupno poticanje glazbenih aktivnosti i razvoj glazbenih sklonosti djece. U suvremenoj odgojiteljskoj praksi, odgojitelj se promatra kao suigrač u različitim igrama. Ovo ujedno znači da se odgojitelj spušta na razinu djeteta i prestaje vršiti kontrolu nad njim. Oni postaju ravnopravni, što znači i da dijete ima pravo na odabir pjesmica koje će se pjevati ili instrumenta koji će se svirati. Uloga suigrača ujedno znači i zajedničko pjevanje, sudjelovanje u glazbenim igrama i brojalicama. Odgojitelj može, primjerice, odabrati neko dijete i reći mu da započne pjevati pjesmicu, pa mu se nakon nekoliko stihova pridružuju sva ostala djeca zajedno s odgojiteljem. Na ovaj način se potiče samostalna izvedba djeteta, čime se jača njegovo samopouzdanje, dok ga se istovremeno uči kako postupati u grupnom nastupu i izvedbi (Habuš Rončević, 2014).

Od rođenja pa do polaska u školu, dijete veliki dio svog vremena provodi u odgojno-obrazovnoj ustanovi, a odgojitelji su nakon roditelja najvažnije figure u djetetovom životu. Obzirom na to, odgojitelj se mora pobrinuti da vrijeme koje djeca provode u vrtiću bude kvalitetno iskorišteno i usmjereno na poticanje njihovog cjelovitog razvoja kroz razgovor, igru i poticanje dječje kreativnosti. Dobrota (2012, prema Sokolov, 2018) ističe kako čak i oni odgojitelji koji nemaju sluha niti imaju znanja o glazbi, s djecom moraju raditi na glazbenim aktivnostima te moraju biti u stanju prepoznati načine na koje će te aktivnosti organizirati.

Dijete dobar dio svoga vremena provodi u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Odgojitelj bi se trebao pobrinuti da to vrijeme bude kvalitetno iskorišteno i usmjereno na djetetov razvoj. Također, odgojitelj treba biti kompetentan za uočavanje glazbenog interesa djece. Mnoga istraživanja pokazuju da su djetetove glazbene sposobnosti podcijenjene, a dijete može napredovati u glazbenom razvoju samo ako ga se potiče i kvalitetno se radi s njim. Kvalitetan rad na glazbenom razvoju bitan je i zato da bi nadarena djeca mogla otkriti svoje talente na vrijeme (Dobrota, 2002, prema Sokolov, 2018). Ukoliko odgojitelj prepozna da u skupini postoje darovita djeca koja pokazuju veći interes, ali i znanja o glazbi i koja imaju zamjetljivo bolju vokalnu ili instrumentalnu izvedbu od ostale djece, trebao imati poseban pristup takvom djetetu i omogućiti mu potrebne materijale za daljnji razvoj njegovoga talenta. No, katkad

odgojitelji nisu sigurni što učiniti s takvom djecom. U tom slučaju preporučuje se konzultirati s drugim stručnjacima iz glazbenoga područja. Osim toga, potrebno je i roditelje uputiti u djetetove vještine i sposobnosti i savjetovati im, ukoliko dijete ima želju, a financijske mogućnosti obitelji to dozvoljavaju, da dijete upiše u nekakve posebne programe glazbenoga obrazovanja (Cvetković Lay i Sekulić-Majurec, 1998).

5. Empirijsko istraživanje

5.1. Predmet i cilj istraživanja

Djeca svoje glazbene sposobnosti počinju razvijaju od samoga rođenju, a tijekom njihovoga odrastanja one se konstantno nadograđuju. Tako djeca u prvih šest mjeseci života samo slušaju, odnosno reagiraju na zvučne podražaje, dok s 18 i više mjeseci pokazuju prve prave glazbene reakcije izražene u obliku pjevanja te imitiranja riječi i ritma (Čudina Obradović, 1991). Glazba ima veliku ulogu u životu ljudi svih starosnih dobi, a za djecu je posebno značajna jer utječe na njihov cjeloviti razvoj, od kognitivnoga, preko socijalno-emocionalnoga pa sve do motoričkoga razvoja. Iz navedenoga razloga, djecu bi trebalo izlagati glazbi od najranije životne dobi. Za razliku od osnovne škole, u kojoj je „Glazbena kultura“ obvezan nastavni predmet, u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, glazbeni odgoj integriran je s ostalim odgojno-obrazovnim temama kojima se podučavaju djeca rane i predškolske dobi. Iz toga razloga može se zaključiti kako zastupljenost i kvaliteta glazbene poduke ovisi isključivo o odgojiteljima, njihovim glazbenim kompetencijama i angažmanu. Kretchmer (2002) je istaknuo kako bi odgojitelji trebali imati stručne kompetencije u području glazbenoga odgoja, ali istovremeno je zaključio kako iznimno malen udio odgojitelja ima znanja iz područja glazbenoga odgoja i općenito su loše pripremljeni za integraciju glazbe u svoju praksu.

U ovom radu provodi se istraživanje među odgojiteljima s ciljem utvrđivanja razine glazbenih kompetencija koje posjeduju te ispitivanja njihovih stavova i iskustava povezanih s glazbenim odgojem u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

5.2. Istraživačka pitanja

Iz predmeta i cilja istraživanja proizlaze i četiri istraživačka pitanja na koje će se odgovoriti u dijelu poglavlja pod nazivom *Rasprava*, a koja glase:

IP. 1. Kakav je značaj glazbenoga odgoja za djecu rane i predškolske dobi?

IP. 2. Kakva je opskrbljenost glazbenim materijalima i postoje li primjereni prostori za provođenje aktivnosti glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolska odgoja i obrazovanja?

IP. 3. Postoje li razlike između odgojitelja u njihovim stavovima, iskustvima i spremnosti za komunikaciju u odnosu na godine radnoga iskustva u odgojiteljskoj praksi?

IP. 4. Jesu li odgojitelji zadovoljni postojećim sustavom glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja?

5.3. Metodologija istraživanja

U ovom radu napravljeno je primarno, kvalitativno istraživanje posredstvom dviju istraživačkih metoda: anketnoga upitnika i fokus grupe. Primijenjene su dvije istraživačke metode, anketni upitnik i fokus grupe (iste su detaljno opisane u nastavku rada) kako bi se dobilo što detaljniji uvid u postojeće stanje po pitanju glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Istraživanje se sastojalo od ukupno četiri faze. U fazi planiranja osmišljena su pitanja za obje istraživačke metode. Druga faza uključivala je izradu anketnoga upitnika i prikupljanje odgovora, dok su u trećoj fazi provedene rasprave s odgojiteljicama unutar fokus grupa. Posljednja faza uključuje analizu, obradu i interpretaciju prikupljenih podataka.

5.3.1. Instrumenti istraživanja

Prvi istraživački alat, anketni upitnik, kreiran je unutar digitalne platforme *Google Obrasci* i sastojao se od ukupno sedam pitanja, od čega se prva tri odnose na socio-demografske pokazatelje, a preostala četiri usmjerena su na predmet istraživanja (dostupno u *Prilogu*). Odgojitelji su imali nekoliko mogućnosti odgovaranja na pitanja – davanjem kratkih odgovora, jednostrukim odgovorima i primjenom Likertove ljestvice. Nakon izrade, anketni upitnik postavljen je na privatni *Facebook* profil autorice rada uz zamolbu da na njega odgovore svi odgojitelji te da isti prosljede dalje na popunjavanje. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 20. veljače 2022. do 22. svibnja 2022. godine i prikupljeno je ukupno 67 važećih odgovora. Pristigli odgovori obrađeni su automatski, unutar sustava platforme *Google Obrasci*, a u rezultatima istraživanja bit će prezentirani putem tabličnih prikaza.

Druga istraživačka metoda korištena u radu odnosi se na provođenje intervjua unutar fokus grupa. Za potrebe istraživanja napravljene su ukupno četiri fokus grupe, a odgojiteljice su u pripadajuću grupu razvrstane sukladno godinama radnoga staža u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Prva grupa sastojala se od odgojiteljica koje imaju između nula i pet godina radnoga staža, u drugoj grupi su odgojiteljice s radnim stažom od šest do 10 godina, u trećoj između 11 i 20 godina, a u posljednjoj grupi su one čiji radni staž prelazi 20 godina. U istraživanju unutar fokus grupa sudjelovalo je ukupno 17 odgojiteljica, od čega ih je pet sudjelovalo u grupi s duljinom radnoga staža između 11 i 20 godina, dok su po četiri

sudjelovale u ostalim grupama. Datumi provođenja fokus grupa te vrijeme trajanja rasprava unutar pojedine grupe prikazano je u Tablici 4.

Tablica 4. Temeljne karakteristike istraživanja u fokus grupama

Duljina radnog staža	Broj odgojiteljica unutar fokus grupe	Datum provođenja rasprave	Vrijeme trajanja (u minutama)
0-5 godina	4	16. 3. 2022.	82:54
6-10 godina	4	24. 5. 2022.	51:55
11-20 godina	5	15. 5. 2022.	47:08
Više od 20 godina	4	17. 5. 2022.	34:01

Sve fokus grupe održane su preko digitalne platforme *Google Meet*, a cjelokupni razgovori dokumentirani su putem zvučnoga zapisa na mobilnom uređaju. Autorica rada moderirala je tijekom rasprava po grupama započevši s pozdravljanjem i zahvalom za sudjelovanjem, nakon čega ih je kratko uvela u temu i navela elemente povezane s glazbenim odgojem koji će biti dijelom rasprave. Unutar svake fokus grupe obrađeno je ukupno šest tema koje uključuju:

- značaj glazbenoga odgoja za razvoj djece,
- materijalni uvjeti i dostupnost glazbenih materijala u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje,
- učestalost provođenja glazbenih aktivnosti i zadovoljstvo djece,
- sudjelovanje i utjecaj obitelji na glazbeni odgoj djeteta,
- glazbene kompetencije odgojiteljica,
- zadovoljstvo stanjem sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja i preporuke za poboljšanja.

Za svaku od navedenih tema autorica je unaprijed pripremila po nekoliko pitanja (ista su vidljiva u *Prilogu*), međutim, tijekom same rasprave izrodio je i nova pitanja čiji odgovori daju dodatan doprinos rezultatima i zaključcima istraživanja.

5.3.2. Uzorak istraživanja

U istraživanju su sudjelovale ukupno 84 odgojiteljice, od čega 67 unutar anketnoga istraživanja, a preostalih 17 sudjelovalo je u fokus grupama. Prikaz demografskih karakteristika ispitanika sadržan je u Tablici 5.

Najveći broj odgojiteljica koje su sudjelovale u anketnom istraživanju ima završen diplomski studij (n=43; 64,2%), 23 (34,3%) su završile preddiplomski studij, a tek je jedna odgojiteljica navela da ima završen poslijediplomski studij (1,5%). S druge strane, u fokus grupama je sudjelovalo najviše odgojiteljica sa preddiplomskim (n=11; 64,7%), a preostale imaju završen diplomski studij (n=6; 35,29%).

Tablica 5. Demografski podaci o sudionicima istraživanja

Demografske karakteristike	Sudionici anketnog upitnika		Sudionici fokus grupa	
	N	%	N	%
Spol				
Žensko	67	100	17	100
Muško	-	-	-	-
Stupanj obrazovanja				
Preddiplomski	23	34,3	11	64,7
Diplomski	43	64,2	6	35,29
Poslijediplomski	1	1,5	-	-
Godine radnoga staža				
do pet godina	29	43,28	4	23,52
šest do 10 godina	13	19,40	4	23,52
11 do 20 godina	14	20,89	5	29,41
više od 20 godina	11	16,41	4	23,52
Mjesto rada				
Dalmatinska zagora	1	1,51	-	-
Kaštela	1	1,51	4	23,52
Split	61	92,42	13	76,47
Solin	1	1,51	-	-
Šibenik	2	3,03	-	-

Nadalje, u anketnom istraživanju sudjelovalo je najviše odgojiteljica s radnim stažom do pet godina (n=29; 43,28%), a najmanje sa radnim stažom iznad 20 godina (n=11; 16,2%). U fokus grupama najveći broj odgojiteljica ima između 11 i 20 godina radnoga staža (n=5; 29,41), dok su po četiri odgojiteljice zastupljene u preostale tri skupine. Što se tiče lokacije u kojoj je

smještena ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u kojima odgojiteljice rade, najviše ih je sa područja Splita (ukupno 74 odgojiteljice iz obje skupine istraživanja), dok su preostale prijavile da rade na području Kaštela, Solina, Šibenika i Dalmatinske zagore.

5.4. Rezultati istraživanja

U ovom dijelu rada prikazuju se rezultati provedenih istraživanja. Rezultati istraživanja iz anketnoga upitnika prikazat će se putem tabličnih prikaza uz deskriptivna objašnjenja, dok će se prilikom interpretacije rezultata iz fokus grupa dobiveni podaci i informacije razvrstati prema temama, redoslijedom kojim su navedene prilikom opisa instrumenata istraživanja.

5.4.1. Anketno istraživanje

U Tablici 6 prikazana je zastupljenost pojedinih glazbenih materijala u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Prije nego se krene na interpretaciju rezultata potrebno je naglasiti kako su se ispitanici izjašnjavali isključivo o stanju u ustanovi u kojoj trenutno rade.

Tablica 6. Zastupljenost glazbenih materijala u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Vrsta glazbenoga materijala	Nikada		Ponekad		Uvijek	
	n	%	n	%	n	%
Glazbeni reproduktor (CD player)	-	-	2	2,99	65	97,01
Orffov instrumentarij	25	37,31	27	40,29	15	22,38
Notni zapisi dječjih pjesama	19	27,35	31	46,26	17	25,37
Didaktički glazbeni primjeri	17	25,37	32	47,76	18	26,86
Glazbeni instrument	12	17,9	34	50,74	21	31,34

Iz rezultata možemo iščitati kako najveći udio ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje na raspolaganju uvijek ima glazbeni reproduktor (n=65; 97,1 %), dok su u pogledu drugih glazbenih materijala rezultati heterogeni. Orffov instrumentarij na raspolaganju nikada nema 37,31 % odgojitelja u ustanovi u kojoj rade, 40,29 % ga ima ponekad, a preostalih 22,38 % uvijek. Notne zapise dječjih pjesama nikada nema na raspolaganju 27,35 % odgojitelja, dok ih 25,37 % nema didaktičke glazbene primjere, a 17,9 % neki glazbeni instrument. Nažalost, iz podataka nije vidljivo je li neka od odgojiteljica označila da nikada na raspolaganju nema ili

uvijek ima sve glazbene materijale od navedenih. U prvom slučaju ova bi činjenica bila zabrinjavajuća, a u drugom bi mogla ukazivati na visoku razinu glazbenoga odgoja u ustanovi.

Tablica 7. Procjena odgojno-obrazovne prakse

Tvrdnja	Nikada		Ponekad		Uvijek	
	n	%	n	%	n	%
Provodim glazbene aktivnosti.	-	-	30	44,77	37	55,22
Potičem razvoj ritamskih sposobnosti.	1	1,49	35	52,23	31	46,27
Potičem razvoj intonacijskih sposobnosti.	15	22,39	37	55,22	15	22,39
Provodim aktivnosti sviranja.	29	43,28	32	47,76	6	8,95
Provodim aktivnosti pjevanja.	3	4,47	20	29,85	44	65,67
Provodim aktivnosti aktivnoga slušanja glazbe.	1	1,49	30	44,77	36	53,73
Provodim aktivnosti pasivnoga slušanja glazbe.	-	-	27	40,3	40	59,7
U radu s djecom koristim brojalice.	-	-	16	23,88	51	76,12
Koristim ritamska glazbala.	5	7,46	39	58,2	23	34,32
Pratim glazbeni napredak djece.	11	16,41	32	47,76	24	35,82
Samostalno se educiram u području glazbenoga odgoja i obrazovanja.	12	17,9	39	58,2	16	23,88
Ustanova u kojoj radim potiče i podržava glazbeni odgoj i obrazovanje.	11	16,41	34	50,74	22	32,83
Želim se usavršavati u području glazbenoga odgoja i obrazovanja.	5	7,46	27	40,29	35	52,23

U sljedećem pitanju odgojiteljice su procjenjivale odgojno-obrazovnu praksu u području glazbenoga odgoja odgovaranjem na ukupno 13 tvrdnji koje su prikazane u Tablici 7. Rezultati pokazuju kako najveći broj odgojiteljica najčešće u svom radu s djecom koristi brojalice (n=51; 76,12 %) i pasivno slušanje glazbe (n=40; 59,7 %) a najmanje provode aktivnosti sviranja (nikada ih ne provodi 43,28 % odgojiteljica). Značajno je primijetiti kako je najveći broj odgojiteljica (n=39; 58,2 %) izjavio kako se ponekad samostalno educira u području glazbenoga

odgoja i obrazovanja, dok, s druge, strane, u tek polovici (50,74 %) slučajeva ustanove u kojoj odgojiteljice rade potiču i podržavaju glazbeni odgoj i obrazovanje.

Tablica 8. Samoprocjena vlastitih glazbenih kompetencija

Glazbene kompetencije	1	2	3	4	5
Ritamske sposobnosti	1 (1,49 %)	-	26 (38,81 %)	18 (26,86 %)	22 (32,83 %)
Intonacijske sposobnosti	1 (1,49 %)	9 (13,43 %)	19 (28,36 %)	16 (23,88 %)	22 (32,83 %)
Poznavanje notnog pisma	1 (1,49 %)	4 (5,97 %)	34 (50,74 %)	13 (19,40 %)	15 (22,39 %)
Poznavanje glazbene literature	1 (1,49 %)	5 (7,46 %)	33 (49,25 %)	16 (23,88 %)	12 (17,90 %)
Poznavanje Orffovoga instrumentarija	2 (2,98 %)	6 (8,95 %)	35 (52,23 %)	13 (19,40 %)	11 (16,41 %)
Sviranje melodijskih glazbala	3 (4,47 %)	16 (23,88 %)	26 (38,81 %)	10 (14,92 %)	12 (17,90 %)
Sviranje ritamskih glazbala	1 (1,49 %)	3 (4,47 %)	33 (49,25 %)	17 (25,37 %)	13 (19,40 %)
Vokalno izražavanje	1 (1,49 %)	5 (7,46 %)	20 (29,85 %)	13 (19,40 %)	28 (41,79 %)

Legenda: 1-U potpunosti nekompetentan/na; 2-Nekompetentan/na; 3-Srednje kompetentan/na; 4-Kompetentan/na; 5-U potpunosti kompetentan/na

Samoprocjena vlastitih glazbenih kompetencija (Tablica 8) ukazuje na to kako su odgojiteljice po pitanju ritamskih sposobnosti srednje do u potpunosti kompetentne. U pogledu intonacijskih sposobnosti rezultati su lošiji, obzirom da se devet odgojiteljica (13,43 %) izjasnilo nekompetentnima, a jedna kao u potpunosti nekompetentna (1,49 %). Nadalje, polovica odgojiteljica (n=34; 50,74 %) tvrdi kako je srednje kompetentna u poznavanju notnoga pisma, a najveći broj ih je dao isti odgovor i po pitanju poznavanja glazbene literature (n=33; 49,25 %) te Orffova instrumentarija (n=35; 52,23 %). Sljedeća glazbena kompetencija, sviranje melodijskih glazbala može se smatrati najlošijom kod odgojiteljica obzirom da je upravo za tu kompetenciju najveći broj odgojiteljica odabralo niže razine kompetentnosti. Naime, 19 od

ukupno 67 odgojiteljica izjasnilo se kao nekompetentno (n=16; 23,88 %) ili u potpunosti nekompetentno (n=3; 4,47 %). U sviranju ritamskih glazbala odgojiteljice su većinom srednje kompetentne (n=33; 49,25 %), a u vokalnom izražavanju srednje do u potpunosti kompetentne.

Tablica 9. Doprinos fakultetskoga obrazovanju stjecanju glazbenih kompetencija kod odgojitelja

Glazbene kompetencije	1	2	3	4	5
Ritamske sposobnosti	7 (10,45 %)	10 (14,92 %)	32 (47,76 %)	14 (20,89 %)	4 (5,97 %)
Intonacijske sposobnosti	6 (8,95 %)	16 (23,88 %)	27 (40,29 %)	14 (20,89 %)	4 (5,97 %)
Poznavanje notnog pisma	6 (8,95 %)	11 (16,41 %)	29 (43,28 %)	16 (23,88 %)	5 (7,46 %)
Poznavanje glazbene literature	2 (2,98 %)	10 (14,92 %)	35 (52,23 %)	17 (25,37 %)	3 (4,47 %)
Poznavanje Orffovoga instrumentarija	3 (4,47 %)	11 (16,41 %)	28 (41,79 %)	18 (26,86 %)	7 (10,45 %)
Sviranje melodijskih glazbala	4 (5,97 %)	11 (16,41 %)	28 (41,79 %)	16 (23,88 %)	8 (11,94 %)
Sviranje ritamskih glazbala	6 (8,95 %)	12 (17,90 %)	29 (43,28 %)	15 (22,39 %)	5 (7,46 %)
Vokalno izražavanje	7 (10,45 %)	10 (14,92 %)	24 (35,82 %)	17 (25,37 %)	9 (13,43 %)

Legenda: 1-Nimalo nije pridonijelo; 2-Vrlo malo je pridonijelo; 3-Srednje je pridonijelo; 4-Mnogo je pridonijelo; 5-U potpunosti je pridonijelo

U posljednjem pitanju odgojiteljice su trebale za svaku od osam ranije procijenjenih glazbenih kompetencija odrediti u kolikoj mjeri je na njihovo stjecanje utjecalo formalno, fakultetsko obrazovanje. Rezultati su prikazani u Tablici 9. Odgojiteljice su u većini doprinos fakultetskoga obrazovanja na stjecanje svake od promatranih kompetencija označile srednjom razinom doprinosa. Međutim, ukoliko se promatraju kompetencije s najnižim doprinosom fakultetskoga obrazovanja pri njihovom stjecanju (kojima su dodijeljene oznake „Nimalo nije doprinijelo“ i „Vrlo malo je doprinijelo“), posebno se ističu intonacijske sposobnosti. S druge strane, najveći doprinos fakultetskoga obrazovanja vidljiv je kod stjecanja kompetencija u

poznavanju i korištenju Orffova instrumentarija te u vokalnom izražavanju. Naime, za Orffov instrumentarij je ukupno 25 odgojiteljica, a za vokalno izražavanje 26 odgojiteljica potvrdilo kako im je fakultetsko obrazovanje mnogo ili u potpunosti pomoglo u stjecanju kompetencija.

5.4.2. Fokus grupe

U nastavku se interpretiraju rezultati iz rasprave u fokus grupama u području ukupno šest elemenata, uključujući značaj glazbenoga odgoja za razvoj djece, materijalne uvjete i dostupnost glazbenih materijala u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, učestalost provođenja glazbenih aktivnosti i zadovoljstvo djece, sudjelovanje i utjecaj obitelji na glazbeni odgoj djeteta, glazbene kompetencije odgojiteljica te zadovoljstvo odgojiteljica stanjem sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja i preporuke za poboljšanja.

Radi lakšega snalaženja, prilikom isticanja pojedinih izjava odgojiteljica u odnosu na fokus grupu u kojoj su sudjelovale, fokus grupe u nastavku će se navoditi kao fokus grupa „0-5“, „6-10“, „11-20“ i „20+“.

5.4.2.1. Značaj glazbenoga odgoja u razvoju djece

Odgojiteljice iz svih fokus grupa složile su se kako glazba ima veliki značaj za cjelokupni razvoj djeteta pri čemu su glavni naglasak stavile na važnost puštanja klasične glazbe prilikom dnevnoga odmora. Jedna odgojiteljica unutar fokus grupe „6-10“ konstatirala je kako je: *Glazba važna tijekom dnevnoga odmora i prilikom stvaranja atmosfere u vrtiću. Lagana, klasična glazba utječe na veću koncentraciju i mir u skupini.* Druga pak, iz fokus grupe „20+“ objašnjava kako je tijekom svoga dugogodišnjega radnoga iskustva radila sa svim vrtićkim skupinama, a trenutno radi u jaslicama gdje se glazba pokazala kao nezamjenjivo sredstvo u brojnim situacijama, pri čemu navodi: *Kada ne znaš što ćeš i kada djeca postanu nemirna, upališ glazbu i plešeš. U svakoj situaciji je spasonosna. Koristim je za smirivanje dječjega plača, za podizanje raspoloženja u skupini i u kojekakvim drugim situacijama.*

Osim smirivanja, ali i podizanja atmosfere među djecom, odgojiteljice su istaknule i brojne druge utjecaje glazbe i glazbenoga odgoja na razvoj djece, poput motoričkoga, kognitivnoga, socio-emocionalnoga razvoja i razvoja matematičkih sposobnosti. Osim toga istaknule su i brojne primjere iz svoga iskustva koji dokazuju pozitivan utjecaj glazbe na cjeloviti razvoj djece. Međutim, važno je istaknuti kako su primjere navodile isključivo odgojiteljice u prve tri fokus grupe („0-5“, „6-10“ i „11-20“), dok su odgojiteljice iz fokus grupe „20+“ tek općenito pričale o značaju glazbe za dječji razvoj. Ova činjenica dovodi do

mnogobrojnih pitanja – je li tomu tako jer glazbeni odgoj u svom radu s djecom primjenjuju u izrazito niskoj mjeri? Je li razlog taj što su njihove glazbene kompetencije lošije u odnosu na odgojiteljice iz ostalih fokus grupa? Ili je kod njih možda došlo do sindroma profesionalnoga sagorijevanja zbog čega ne pokazuju visoku razinu entuzijazma općenito za rad s djecom, pa samim time i za odgovaranje na pitanja tijekom rasprave? Radi se tek o nekolicini pretpostavki, a do kraja interpretacije rezultata vjerojatno će se steći jasniji uvid u njihove razloge ne navođenja konkretnih primjera prilikom odgovaranja na ovo pitanje.

Jedna odgojiteljica iz fokus grupe „0-5“ navela je da je njezin diplomski rad bio na temu utjecaja glazbene motivacije na razvoj djece, a istraživanje među djecom provela je prije i poslije slušanja glazbe. Ona navodi sljedeće: *Profesorica mi je dala CD-ove sa slovima abecede i svaka pjesma je bila napravljena tako da je, primjerice, slovo A bilo povezano s pjesmicom u kojoj se ono najčešće spominje. Prije i poslije korištenja glazbene motivacije pokazalo se da ritam, rima i brojalice pomažu u razvoju fonološke svjesnosti kod djece u ranoj i predškolskoj dobi.* Druga odgojiteljica iz iste fokus grupe istaknula je značaj glazbe za djecu s ADHD-om: *Kod jednoga dječaka predškolske dobi koji je imao teškoća s koncentracijom glazba je djelovala umirujuće prilikom popunjavanja radnih lista, zbog čega je bio u stanju odraditi zadatke koji se od njega traže bez dizanja od stola, razgovora s vršnjacima i slično, što je inače svojstveno njemu.* Odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ navela je primjer utjecaja glazbe na kognitivne sposobnosti djece: *U programu ranoga učenja engleskoga jezika koristimo dječje pjesmice koje im značajno obogaćuju vokabular stranoga jezika jer uz rimu i melodiju puno lakše pamte pojedine riječi koje možda ovako, kroz standardni proces učenja ne bi zapamtili.* Glazba se, prema iskustvu odgojiteljice iz fokus grupe „11-20“ pokazala kao izvrstan instrument u jačanju emocija i samopouzdanja. Ona tvrdi kako je: *Dijete s emocionalnom nesigurnošću kroz glazbu ojačalo, kroz pokret i kroz brojanje i korištenje jednostavnih udaraljki je postalo sigurnije, glazba mu je postala jaka strana i ohrabrilo ga je kroz odnose s djecom, ali i odgojiteljima.* Ista odgojiteljica se također osvrnula i na važnost provođenja glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, izjavivši: *Kroz praksu vidim koliko je glazba važna. Djecu treba izlagati kvalitetnoj glazbi, ne samo onoj na CD-u, stoga, ako mi ne znamo svirati instrument pozovimo nekoga tko zna, djeca uživaju u tome.*

Naposljetku, navest ćemo iskustvo odgojiteljice iz fokus grupe „0-5“ koja je ispričala kako bi ju svaki put, dolaskom na posao u popodnevnu smjenu zatekla identična situacija – djeca iz skupine pokazivala bi visok stupanj hiperaktivnosti. Ispostavilo se kako je njena kolegica iz jutarnje smjene djeci putem CD-playera redovito puštala *Crazy Chicken Song* i,

kako objašnjava odgojiteljica: *Djeca bi bila toliko puna energije i nadobudna zbog čega bi mi, nakon preuzimanja smjene, trebalo dugo vremena da ih smirim i potaknem da me slušaju.*

5.4.2.2. Materijalni uvjeti i dostupnost glazbenih materijala u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Tijekom rasprave o materijalnim uvjetima u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odgojiteljice su se izjašnjavale o tome imaju li adekvatan prostor za provođenje glazbenih aktivnosti s djecom, navodile su glazbene materijale kojima ustanove u kojima rade raspolažu, raspravljale su o mogućnostima naručivanja glazbeno-didaktičkoga materijala i ocjenile ukupno zadovoljstvo prostornim i materijalnim uvjetima ustanove.

Pokazalo se kako su materijalni uvjeti ustanova dosta različiti, izuzev prostornih uvjeta koji su kod gotovo svih jednaki. Naime, sve osim jedne odgojiteljice istaknule su nepostojanje adekvatnoga prostora za provođenje glazbenih aktivnosti. Naime, u svim ustanovama odgojiteljice glazbeni odgoj s djecom provode u sobi dnevnoga boravka, dok je odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ navela kako vrtić „Adriana“, u kojem trenutno radi, ima i dvoranu koja je prostrana i omogućuje odvijanje različitih aktivnosti s djecom, pa tako i glazbenih. Posebnu zabrinutost u pogledu neadekvatnosti prostora istaknula je druga odgojiteljica iz iste fokus grupe. U vrtiću gdje radi, soba dnevnoga boravka je, prema njenim riječima: *...neprilagođena jer ima visoke stropove i provođenje glazbenih aktivnosti s djecom stvara veliku količinu buke. Zamislite sad cijelu skupinu kako plešu i pjevaju uglas, a cijela prostorija odzvanja i nakon nekoliko minuta postajete nervozni i vi i ostatak ljudi u objektu.*

Osim prostora, vrtići su loše opremljeni i glazbenim materijalima. Najčešći glazbeni rekviziti koje su sve odgojiteljice prijavile da ustanove u kojima rade posjeduju su: *CD-player*, udaraljke, šuškalice i zvečke. Tek dvije odgojiteljice navele su da ustanova na raspolaganju imaju sintisajzer. Riječ je o Dječjem vrtiću „Montessori Split“ i Dječjem vrtiću „Zvončica“, s tim da je potonji sintisajzer dobio kao donaciju od roditelja jednoga djeteta. Još ukupno tri odgojiteljice (po jedna iz fokus grupa „0-5“, „6-10“ i „11-20“) navele su da nose vlastiti sintisajzer sa sobom na posao. Da ustanova ima Orffov instrumentarij odgovorila je samo jedna odgojiteljica iz fokus grupe „20+“. Značajna nestašica glazbenih materijala tjera odgojiteljice da se snalaze na različite načine. Same su većinom navodile kako upravo o njima i njihovoj kreativnosti ovisi količina glazbenih materijala s kojima će provoditi glazbene aktivnosti. *Nisu nam dostupni glavni materijali poput bubnjeva, udaraljki i šuškalica, ali ako odgojitelj ima volje za rad, svašta se može samostalno izraditi*, navela je odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“. Jedna odgojiteljica iz fokus grupe „20+“ bila je iznimno entuzijastična oko loših materijalnih

uvjeta spram kojih su druge odgojiteljice izražavale negodovanje. Izjavila je sljedeće: *Mi same smišljamo instrumente... Pritom aktivnost i snalažljivost odgojitelja dolazi do izražaja. Ja i kolegica često zajedno s djecom izrađujemo glazbene instrumente u čemu djeca zaista uživaju. Katkad je mnogo bolje da ne raspolazete gotovim proizvodima poput bubnjeva. Izradite ih sami. Kreativnost je važna! Stvaralaštvo potiče razvoj!* Pritom je svojom gestikulacijom i osmijehom na licu dodatno učvrstila svoja pozitivna uvjerenja. Na to su preostale odgojiteljice komentirale kako su zaista svakodnevno primorane stvarati jer u protivnom ne bi imale čime provoditi odgojno-obrazovne aktivnosti.

Što se tiče mogućnosti naručivanja glazbeno-didaktičkoga materijala, odgojiteljice su većinom skeptične. Brojne nisu niti pokušavale išta naručiti jer su svjesne da njihove ustanove nemaju novca, dok su ostale u više navrata naručivale različite materijale, međutim, isti nikada nisu stigli. One to opravdavaju na isti način kao i prethodne, shvaćanjem da ustanova nema dovoljno financijskih sredstava i da postoje važniji elementi na koje se novac koji je na raspolaganju mora utrošiti.

Kod posljednjega dijela rasprave o materijalnim uvjetima, odgojiteljice su izražavale razinu zadovoljstva opremljenošću i materijalnim uvjetima u ustanovi u kojoj rade većina odgojiteljica, njih ukupno 13 iz svih skupina izrazilo je potpuno nezadovoljstvo, tri su niti zadovoljne niti nezadovoljne, a samo je jedna rekla kako je zadovoljna prostornim i materijalnim uvjetima u ustanovi gdje radi.

5.4.2.3. Glazbene kompetencije odgojiteljica

Sve odgojiteljice navele su kako su svoje glazbene kompetencije stekle na fakultetskom obrazovanju, a samo je jedna potvrdila da je sudjelovala na dodatnoj glazbenoj edukaciji kako bi unaprijedila svoja glazbena znanja i vještine.

Osim fakultetskoga obrazovanja neke od njih navele su i druge oblike stjecanja glazbenih kompetencija. Jedna odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“ završila je osnovnu glazbenu školu gdje je stekla temeljna znanja koja su tijekom fakultetskoga obrazovanja dodatno unaprijeđena, a druga, iz fokus grupe „0-5“ pjeva u zboru i članica je benda. Zanimljivo je naglasiti i kako čak tri od ukupno četiri odgojiteljice iz fokus grupe „20+“ imaju dugogodišnje iskustvo u pjevanju. Dvije odgojiteljice izjavile su da pjevaju u crkvenom zboru, dok treća preko 20 godina pjeva u klapi.

Radi što lakše interpretacije i preglednosti rezultata iz fokus grupa, u Tablici 10 sumirani su i prikazani odgovori svake od odgojiteljica o glazbenim kompetencijama koje su nabrojile da posjeduju.

Tablica 10. Glazbene kompetencije odgojiteljica u fokus grupama

Glazbene kompetencije	Fokus grupa			
	0-5	6-10	11-20	20+
Pjevanje	3	4	3	3
Sviranje	1	1	1	1
Poznavanje notnog pisma	2	1	1	1
Ritamske sposobnosti	4	4	3	1

Ukupno 13 odgojiteljica navelo je kako ima pjevačke sposobnosti. Da posjeduje dobre kompetencije u sviranju sintisajzera i klavijatura prijavile su tek četiri odgojiteljice, iz svake fokus grupe po jedna. Notno pismo dobro poznaje također malen broj odgojiteljica, njih pet od ukupno 17. Ovdje je važno naglasiti kako je mnogo veći broj njih reklo kako je tijekom svoga fakultetskoga obrazovanja naučilo svirati i čitati notno pismo, međutim, svjesne su kako je njihovo znanje trenutno iznimno loše jer nakon završenoga fakulteta nisu nastavile koristiti i unaprjeđivati stečene kompetencije zbog čega ne smatraju da ih trenutno uopće posjeduju. Naposljetku, 12 odgojiteljica navelo je kako ima izražene ritamske sposobnosti.

5.4.2.4. Učestalost provođenja glazbenih aktivnosti i zadovoljstvo djece

U vezi s učestalošću provođenja glazbenih aktivnosti u radu s djecom i prosječnom trajanju tih aktivnosti gotovo sve odgojiteljice iz svih fokus grupa dale su slične odgovore. Pasivno slušanje glazbe provodi se svakodnevno, dok pojedine odgojiteljice aktivno provođenje glazbenih aktivnosti u kojima djeca sudjeluju provode također svakodnevno, a druge jednom tjedno. Prosječno trajanje glazbenih aktivnosti s aktivnim sudjelovanjem djece u prosjeku traje od 10 minuta do pola sata.

Jedna odgojiteljica iz fokus grupe „0-5“ naglasila je kako glazbene aktivnosti kod vrtićke djece traju maksimalno 15 minuta jer ih je dulje od toga teško držati koncentriranima. Druga odgojiteljica iz iste fokus grupe rekla je kako djeci glazbu pušta svaki dan, a konkretne aktivnosti povezane s glazbom izvodi jednom do dva puta u tjednu. No, naglasila je i zanimljivu praksu koju provodi, a koju je naučila od svoje kolegice. Riječ je o projektu vođene meditacije kroz glazbu. Kako objašnjava, djecu se posjedne u krug i zamoli ih se da zatvore oči, duboko dišu i da se smire. Potom im se pušta različitu, umirujuću glazbu, nakon čega uzimaju olovku i papir i crtaju ono što glazba budi u njima. Odgojiteljica ističe kako: *Većina crteža prikazuje*

*more i stabla, pa se može zaključiti da ih je umirujuća glazba zapravo smjestila u neke prostorne okvire koje oni u svojoj svijesti povezuju s relaksacijom. Ovu glazbenu aktivnost odgojiteljica provodi godišnje nekoliko puta, a ista traje cijeli tjedan, od čega svaki dan po otprilike pola sata. Još jedan zanimljiv primjer iz prakse ispričala je odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“, a riječ je o slučaju kada djeca sama dođu s idejom koja se potom provede u djelo. Ona ističe sljedeće: *Jedan dječak je za proslavu za sv. Duje vidio dirigenta i kada je došao u vrtić nije prestajao pričati o tome i imitirati ga. Ostala djeca vrlo brzo su pokazala interes i sami su napravili svoj mali orkestar.* Odgojiteljica je ovu glazbenu aktivnost dodatno poticala pomažući im i objašnjavajući koja je uloga dirigenta, a koja je uloga svirača u orkestru te je primjetila kako su svi *bili smireni i koncentrirani prilikom izvođenja ove glazbene aktivnosti* jer smatra kako je to bilo *nešto njima bitno i što je poteklo od njih samih*. Naglasila je, također, kako su djeca sama odabrala svoje uloge i *poštivali su jedni druge*. Naposljetku je dodala i kako *nije bilo bubnjanja po stolu i slično, a trajalo je danima*.*

Nalazi iz rasprave u fokus grupama još jednom potvrđuju kao odgojiteljice najviše koriste brojalice prilikom provođenja glazbenih aktivnosti s djecom. Svih 17 odgojiteljica navelo je brojalice na prvom mjestu, zatim pjevanje pjesmica uz korištenje zvečki i šuškalica. Tek dvije odgojiteljice izjavile su da djeci redovito sviraju na sintisajzeru (po jedna iz fokus grupa „0-5“ i „6-10“). Jedna od njih se prisjetila svoga iskustva iz ustanove u kojoj je ranije radila i gdje je djeci krenula svirati na sintisajzeru premda se ne smatra pretjerano talentiranom za sviranje. Tada joj je, kako navodi prišao dječak s autizmom i ispravio ju prilikom sviranja, jer kako tvrdi: *Ima sluha za glazbu što su nekoliko puta ranije potvrdili i njegovi roditelji. On nije pričao i uvijek je imao čudna ponašanja, međutim, kada bi došlo do sviranja na sintisajzeru, sam bi odsvirao pjesmicu koju zna i sve je svirao po sluhu*. Na njezino iskustvo ostale su odgojiteljice reagirale s odobravanjem i zaključile kako često djeca njih znaju naučiti brojnim stvarima zbog čega odgojiteljska praksa ima obostrane koristi, kako za djecu, tako i za odgojitelje. Izuzev toga, odgojiteljice iz svih fokus grupa navele su kako glazbu često uklapaju s drugim aktivnostima, a najčešće sa slikanjem. Neke to koriste da podignu stupanj umjetničkoga izražaja kod djece, dok je to za druge jedini način korištenja glazbe u njihovom radu s djecom. *Ne osjećam se glazbeno kompetentno i sigurno pa kombiniram glazbu uz likovno izražavanje. Naprimjer uz slušanje instrumentalne glazbe. Ovo dvoje mi je baš teško odvojiti* (odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“).

Odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ glazbu koristi u tjelesnom odgoju na način da djeci dok se zagrijavaju i pripremaju za tjelesni odgoj pušta glazbu u čijem ritmu se zagrijavanje izvodi, a u tijeku samih tjelesnih aktivnosti koriste se i različiti instrumenti poput zvečki koje

djeca moraju držati i s njima trčati brzo ili sporo, kako odgojiteljica zatraži tako da se potakne razvoj njihovih motoričkih sposobnosti i aktivnoga slušanja.

Posljednji primjer koji će se ovdje istaknuti, a koji su druge odgojiteljice iz fokus grupe „20+“ poslušale s oduševljenjem je tzv. glazbeni tjedan koji prakticira jedna od njih. Ovo podrazumijeva da se cjelokupno događanje u vrtiću i sva komunikacija odvija kroz pjesmu. Tijekom cijeloga tjedna nitko ne koristi normalan razgovor, ni odgojiteljica ni djeca, a takva tjedna glazbena aktivnost prakticira se na način da ujutro, kako djeca pristižu u vrtić, odgojiteljica svakom od njih poželi dobro jutro pjevajući, a oni također odgovaraju pjesmom. Ova praksa učinila je i da samozatajna djevojčica koja je teško ostvarivala komunikaciju s drugima, po prvi puta ostvari pravi socijalni kontakt. Prema riječima odgojiteljice, glazba ju je potaknula na suradnju i druženje s vršnjacima.

Po pitanju dječjih reakcija na glazbene aktivnosti, odgojiteljice su većinom komentirale kako su djeca iznimno zadovoljna i pozitivno reagiraju na glazbene aktivnosti, a preferiraju one koje uključuju pokret. Ipak, jedna odgojiteljica je napomenula kako postoje i *djeca koja ne žele uopće sudjelovati u glazbenim aktivnostima jer ih smatraju dosadnima*, a njezin osobni stav je kako su to većinom djeca koja previše vremena provode pred televizorom i na Internetu. Odgojiteljica koja prakticira meditaciju vođenu glazbom rekla je kako je djeci na samom početku ovaj vid aktivnosti bio izrazito problematičan jer se prakticira svaki dan unutar pet dana i od njih zahtjeva sjedenje i mirovanje, na što nisu naviknuti. No, kako bi riješila ovaj izazov, odgojiteljica je djecu na samim počecima *učila da sjednu, umire se, duboko dišu, zaklope oči, razmišljaju o glazbi koju čuju, a kasnije su to bez problema sami radili i bili su u stanju usredotočiti se na crtanje.*

Kao najveće izazove s kojima su se susrele prilikom provođenja glazbenih aktivnosti odgojiteljice su izdvojile loše materijalne uvjete, manjak glazbenih kompetencija te održavanje kontrole nad skupinom dok svi pjevaju u isti glas i plešu.

5.4.2.5. Sudjelovanje i utjecaj obitelji na glazbeni odgoj djeteta

Prilikom uvođenja odgojiteljica u temu sudjelovanja i utjecaja obitelji na glazbeni odgoj djeteta, moderatorica ih je upitala primjećuju li iz dječjih ponašanja koju glazbu kući slušaju i što njihovi roditelji preferiraju. Iskustva odgojiteljica su različita, međutim, sve su složne u jednom – djeca često pjevaju navijačke pjesme i folk hitove. Za potonje je jedna odgojiteljica napomenula kako ne misli da kod sve djece ova glazbena preferencija proizašla iz obitelji već su djeca prečesto izložena ekranizaciji i medijima što na njih katkad ima dubok utjecaj. Osim toga, jedni od drugih čuju određene pjesme pa ih i sami zapamte i pjevaju. Upravo na ovu izjavu

referirala se druga odgojiteljica koja je iznijela primjer iz vlastitoga iskustva – jedan je dječak volio pjevača Matu Bulića i u vrtiću konstantno pjevao njegove pjesme što je posljedično utjecalo i na njegove vršnjake koji su potom iste pjesme pjevali i kući, zbog čega je odgojiteljica nekoliko puta od strane roditelja upitana gdje i od koga su djeca čula te tekstove.

Odgojiteljice iz fokus grupe „0-5“ su se složile kako roditelji rijetko pridaju važnost tome što djeca njihova slušaju i kako općenito primjećuje da djeca kod kuće ne slušaju kvalitetnu glazbu. Odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ primijetila je da veliki broj roditelja i članova obitelji djece ne pridaje pažnju sadržaju pjesama koje puštaju svojoj djeci, zbog čega su ona, kako kaže: *izložena različitom šundu kojega donose u vrtić i šire među drugom djecom*. Za primjer je dala situaciju kada su djeca počela pjevati pjesmu iz serijala *Squid Game*. Riječ je o seriji izrazito neprimjerenoga sadržaja za djecu koja, među ostalim, sadrži mnogobrojne scene krvoprolića. Odgojiteljica nije krila svoju šokiranost onim što je vidjela i čula i naglašava kako su djeca nakon pjevanja pjesme *počela jedna druge poticati na strah da će biti ubijeni i slično*. Njezin primjer ukazuje na to kako su djeca kroz različite glazbene žanrove upoznata i sa sadržajima koje djeca u ranoj dobi ne bi smjela slušati tako da je očigledno da obiteljski odgoj često ne postavlja granice na ispravan način. No, ipak, u drugim fokus grupama navedeni su i brojni pozitivni primjeri. Jedan od takvih primjera navela je odgojiteljica u čijoj vrtićkoj skupini ima dosta djece koja dolaze iz glazbenih obitelji i koja su konstantno eksponirana glazbi i glazbenim instrumentima. Ona ističe kako: *Ta djeca čestu znaju čitav niz pjesama koje nisu vrtičke, pjevaju ih u vrtiću i uče svoje vršnjake. Takvi roditelji su dosta uključeni u glazbeni odgoj svoje djece i sviđa im se što se s djecom svira sintisajzer i pjeva često*.

Tijekom rasprave u fokus grupama istaknuti su i različiti oblici suradnje roditelja i odgojitelja u području glazbenoga odgoja djece, koji se navode u nastavku.

Primjer dobre suradnje roditelja s vrtićem je situacija kada je otac jednoga djeteta, koji inače svira trubu, došao u vrtić i svirao pred skupinom, što je djecu jako razveselilo.

(Odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“)

Radili smo projekt u kojem smo pozivali roditelje djece koji sviraju neki glazbeni instrument da dođu i sviraju u vrtiću. Ova vijest brzo se proširila po cijelom gradu, pa su se glazbenici počeli sami javljati da žele doći i razveseliti djecu. Čak nam je bio i Oliver Dragojević koji se uvrijedio što ga nismo zvali pa se on javio sam.

(Odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“)

Trenutno u skupini imamo tatu koji je dirigent pa nam je došao u vrtić i pričao o dirigiranju, dok tata koji svira gitaru redovito dolazi kako bi nam odsvirao nešto.

(Odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“)

U jednoj skupini imali smo mamu koja je profesorica glazbenoga odgoja i koja je redovito, kroz dvije godine dolazila u vrtić i podučavala djecu, davala im zadatke da sami sastave instrumente, učila ih svirati i pjevati različite pjesmice i slično.

(Odgojiteljica iz fokus grupe „20+“)

S roditeljima komuniciram o svemu, pa tako i o glazbenim aktivnostima koje provodim. Često i sami sudjeluju u radu s djecom tijekom priprema za završne priredbe i slično.

(Odgojiteljica iz fokus grupe „20+“)

Izuzev pozitivnih iskustava po pitanju suradnje s roditeljima u području glazbenoga odgoja, jedna odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ prepričala je svoje negativno iskustvo s jednom majkom koja nije odobravala njezin glazbeni odabir za završnu priredbu. Naime, odgojiteljica je s djecom radila na pjesmi „Billie Jane“ Michaela Jacksona koju su planirali otpjevati na priredbi. Nakon nekoliko dana, majka jedne djevojčice obratila se ravnateljici ustanove s primjedbom na izbor pjesme. Žestoko se protivila tome da djeca uče navedenu pjesmu i da njena kćer sudjeluje na takvoj priredbi. Međutim, nakon razgovora s ravnateljicom, kako navodi odgojiteljica: *Majka je ipak pristala da njeno dijete sudjeluje u priredbi i sve je završilo pozitivno.*

5.4.2.6. Zadovoljstvo odgojiteljica stanjem sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

U posljednjem dijelu rasprave unutar fokus grupa, odgojiteljice su iskazivale svoju razinu zadovoljstva kvalitetom i stanjem postojećega sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Njihovi iskazi sumirani su i prikazani u Tablici 11. Ni jedna od 17 odgojiteljica, koliko ih je sudjelovalo u fokus grupama nije rekla da sustav glazbenoga odgoja smatra kvalitetnim. Ukupno 12 ih je dalo zadovoljavajuću ocjenu, istaknuvši da ga smatraju srednje kvalitetnim, a pet ih je reklo kako je iznimno nekvalitetan, odnosno loš. Nekoliko odgojiteljica, od čega ih je većina iz fokus grupe „20+“ smatra kako kvaliteta sustava glazbenoga odgoja ovisi isključivo o odgojiteljicama i nema velike poveznice sa samom ustanovom. Kako tvrdi jedna od njih: *U vrtiću je sve integrirano i ovisi isključivo o odgojitelju.* Složivši se s navedenim, druga odgojiteljica istaknula je i problem samopouzdanja pojedinih odgojiteljica koje zbog vlastite nesigurnosti često izbjegavaju koristiti određene glazbene

aktivnosti u radu s djecom. Pritom navodi primjer svoje kolegice koja smatra kako nema sluha za pjevanje zbog čega s djecom nikada ne pjeva i općenito izbjegava koristiti bilo kakvu glazbenu aktivnost osim pasivnoga slušanja glazbe.

Tablica 11. Zadovoljstvo odgojiteljica kvalitetom sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

Razina zadovoljstva	Fokus grupa			
	0-5	6-10	11-20	20+
Kvalitetan	-	-	-	-
Srednje kvalitete-zadovoljavajući	3	2	3	4
Nekvalitetan-loš	1	2	2	-

Kada su upitane što bi trebalo promijeniti u postojećem sustavu glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja, odgojiteljice su bile složne oko toga kako je potrebno provoditi edukacije za odgojitelje. Neke od njih napomenule su kako nikada nisu čule da postoji takva vrsta edukacija, dok je jedna odgojiteljica iz fokus grupe „11-20“ istaknula kratke glazbene edukacije Lane Marasović koje se više ne provode, a na kojima je sama sudjelovala i koje su joj pomogle prvenstveno da se ohrabri i da počne intenzivnije provoditi glazbene aktivnosti u radu s djecom.

Jedna odgojiteljica iz fokus grupe „6-10“ smatra kako je edukacija odgojiteljica neophodna i da bi ju najbolje bilo provoditi organizacijom tečajeva i seminara od strane vanjskih suradnika. Druga, iz fokus grupe „11-20“, stavila je naglasak na fakultetsko obrazovanje za koje smatra kako glazbeni odgoj stavlja u stroge okvire, navodeći: *Potrebno je da na fakultetu još suptilnije odgojitelja uvedu u glazbu. Ona ne treba biti onako stroga i ne treba se temeljiti na starim načinima pripreme gdje je sve vremenski određeno, a u Splitu se nažalost još uvijek tako radi.* Druga odgojiteljica iz iste fokus grupe smatra kako je glazbeni odgoj u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja zadovoljavajući, ali ne zahvaljujući talentima odgojitelja već interesima djece. U smislu promjena predlaže prvenstveno osiguranje boljih materijalnih i prostornih uvjeta što bi odgojiteljima značajno olakšalo rad s djecom. Slične prijedloge imale su i odgojiteljice iz ostalih fokus grupa koje, osim loših glazbenih kompetencija odgojitelja, smatraju prostorne i materijalne uvjete drugom najvećom otegotnom okolnošću u provedbi glazbenoga odgoja.

5.5. Ograničenja istraživanja

Istraživanje provedenom u ovom radu imalo je nekoliko ograničenja. Prvo ograničenje odnosi se na geografske značajke uzorka koji je sudjelovao u istraživanju. Naime, sve odgojiteljice koje su sudjelovale u anketnom istraživanju i fokus grupama rade u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja na području Splitsko-dalmatinske županije, a dvije su prijavile kako rade na području Šibenika. Iz navedenoga razloga, rezultati istraživanja nisu relevantan pokazatelj stanja u sustavu glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja u Republici Hrvatskoj. Iz navedenoga razloga, preporučuje se provođenje opširnijega istraživanja koje će obuhvatiti ustanove s područja cijele Hrvatske.

Drugo ograničenje je broj ispitanika koji je sudjelovao u anketnom istraživanju. Premda je riječ o reprezentativnom uzorku, ne može se sa sigurnošću tvrditi da su dobiveni rezultati prava slika stanja glazbenih kompetencija svih odgojitelja u Splitsko-dalmatinskoj županiji pa tako ni u cijeloj Hrvatskoj.

Treće ograničenje proizlazi iz strukturiranih pitanja postavljenih u anketnom upitniku, kojima su ispitanici ujedno i ograničeni u davanju odgovora. Međutim, kako bi se umanjilo posljednje ograničenje i prikupilo što više podataka, provedeno je istraživanje u fokus grupama koje nudi bolji uvid u stvarno stanje u odgojiteljskoj praksi.

Metoda istraživanja u fokus grupama također ima nekoliko nedostataka, od čega se prvi odnosi na količinu informacija koje su prikupljene u svakoj fokus grupi, a koje se, zbog njihove opsežnosti prilikom interpretacije ne mogu smjestiti u okvire diplomskoga rada. Ovo ujedno dovodi i do sljedećega ograničenja koje se tiče sposobnosti i vještina analitičara te njegovih odluka o tome što je važno spomenuti u radu, a što nije. Posljednje ograničenje koje proizlazi iz istraživanja u fokus grupama tiče se samoga uzorka i njihovih osobnih karakteristika. Obzirom da u svakoj fokus grupi sudjeluje nekoliko osoba, postoji mogućnost da jedna ili više od njih preuzmu glavne uloge u raspravi i iskazuju vlastite stavove i mišljenja koja potencijalno mogu nametnuti i ostalim sudionicima.

5.6. Rasprava

U ovom dijelu rada pristupa se odgovaranju na istraživačka pitanja postavljena na samom početku ovoga poglavlja. Na pitanja se odgovara redoslijedom kako su i postavljena.

IP. 1. *Kakav je značaj glazbenoga odgoja za djecu rane i predškolske dobi? Značaj glazbe za cjeloviti razvoj djece iznimno je važan. Sve odgojiteljice koje su sudjelovale u fokus grupama navele su važnost glazbe za razvoj kognitivnih, motoričkih i socio-emocionalnih*

sposobnosti. Prema njihovim iskustvima, glazba je iznimno značajna u smirivanju djece, ali i u podizanju atmosfere u skupini, koriste ju prilikom likovnoga izražavanja ili tijekom aktivnosti tjelesnoga odgoja. Osim toga, brojne odgojiteljice iznijele su primjere iz vlastitoga iskustva gdje se glazba pokazala kao izniman instrument u radu s djecom s teškoćama u razvoju. Primjeri su uključivali djecu s poremećajem koncentracije, autizmom, ali i djecu koja teško ostvaruju socijalne kontakte. Nalazi iz istraživanja ukazuju na iznimno pozitivne implikacije glazbenoga odgoja na djecu rane i predškolske dobi.

IP. 2. *Kakva je opskrbljenost glazbenim materijalima i postoje li primjereni prostori za provođenje aktivnosti glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja?*

Prema rezultatima istraživanja, većina ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u kojima odgojiteljice rade nemaju adekvatne prostorne i materijalne uvjete za organizaciju glazbenih aktivnosti s djecom. Većina odgojiteljica glazbene aktivnosti provodi u dnevnoj sobi, a tek dvije su navele da u te svrhe imaju na raspolaganju dvoranu. Što se tiče glazbenih materijala i instrumenata, sve ustanove posjeduju glazbeni reproduktor, a tek pojedine imaju sintisajzer ili drugi glazbeni instrument, Orffov instrumentarij, notne zapise dječjih pjesama i didaktičke glazbene primjere. Tijekom rasprava u fokus grupama otkriveno je kako su odgojiteljice, zbog loših materijalnih uvjeta često primorane snalaziti se i koristiti vlastitu kreativnost za izradu improviziranih glazbenih materijala, što pojedine od njih (naročito one koje rade preko 20 godina kao odgojiteljice) uveseljava i motivira za razvoj vlastite kreativnosti.

IP. 3. *Postoje li razlike između odgojitelja u njihovim stavovima, iskustvima i spremnosti za komunikaciju u odnosu na godine radnoga iskustva u odgojiteljskoj praksi?*

Odgojiteljice su svrstane u četiri grupe prema duljini njihovoga radnoga staža. Premda su većinom izražavale slične stavove i mišljenja po brojnim temama, ipak su vidljive i razlike među njima. Prva, a ujedno i jedna od najzamjetljivijih razlika proizlazi iz duljine trajanja rasprava u fokus grupama. Prije provođenja samoga istraživanja autorica je pošla od pretpostavke kako će rasprava u fokus grupi „0-5“ trajati najkraće jer je riječ o odgojiteljicama s najmanje iskustva u radu s djecom, a da će u grupi „20+“ rasprava trajati najdulje jer se pretpostavlja kako će odgojiteljice s duljim radnim stažom imati i više materijala za raspravu, navoditi više primjera iz vlastite odgojiteljske prakse i ponuditi više prijedloga za promjene. Međutim, pokazalo se upravo suprotno. Rasprava u fokus grupi „0-5“ trajala je 82 minute, u grupi „6-10“ 51 minutu, u grupi „11-20“ 47 minuta, dok je u grupi „20+“ rasprava trajala ukupno 34 minute, čak 48 minuta kraće od rasprave u fokus grupi „0-5“. Iz percepcije

moderatorice, odnosno autorice ovoga rada, mlađe odgojiteljice pokazale su se puno spremnije na komunikaciju i izrazile su najveće ushićenje oko teme, međutim, njihova iskustva puno su skromnija od iskustava koje imaju odgojiteljice koje ovaj posao rade dulje. Premda većina odgojiteljica u svom radu s djecom koristi pjevanje i pasivno slušanje glazbe, ove su aktivnosti najizraženije kod odgojiteljica „20+“ čije su glazbene kompetencije skromnije, međutim, one to kompenziraju na način da ostvaruju suradnju s roditeljima djece koji su glazbenici ili nastavnici glazbenoga odgoja i koji često dolaze u vrtić da svoja znanja prenesu djeci.

IP. 4. *Jesu li odgojitelji zadovoljni postojećim sustavom glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja?*

Odgojiteljice u većini postojeći sustav glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja smatraju srednje kvalitetnim, premda su neke od njih izjavile da je iznimno loš. Međutim, svjesne su kako je vrtić integrirani sustav i kako kvaliteta glazbenoga odgoja polazi prvenstveno od njih samih, od njihovih glazbenih kompetencija, iskustva i volje za radom. U svrhu poboljšanja postojećega stanja smatraju kako je potrebno uvesti glazbene edukacije za odgojitelje te poboljšati prostorne i materijalne uvjete za provođenje glazbenih aktivnosti u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

6. Zaključak

Rezultati istraživanja provedenoga u ovom radu ukazuju na to kako su odgojiteljice svjesne važnosti glazbe u dječjem odgoju i obrazovanju. Osim provođenja glazbenih aktivnosti s djecom, glazba se često koristi kao sredstvo smirivanja i opuštanja, ali i podizanja atmosfere u skupini, a jednako ju radosno prihvaćaju i djeca jasličke dobi i starija djeca. Anketno istraživanje pokazalo je kako su ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u kojima odgojiteljice rade većinom skromno opremljene glazbenim materijalima, a rasprave u fokus grupama otkrile su kako je stvarno stanje još i lošije. Naime, brojne odgojiteljice navele su kako ustanove posjeduju najosnovnije materijale poput glazbenoga reproduktora, zvečki i slušalice, a tek malen dio ih ima Orffov instrumentarij. Prema njihovim riječima, primorane su se snalaziti u većini slučajeva kada provode glazbene aktivnosti s djecom, pa tako zajedno s djecom izrađuju šuškalice, zvečke i bubnjeve, a pojedine odgojiteljice koje znaju svirati sa sobom na posao nose vlastiti sintisajzer. Po pitanju prostornih uvjeta situacija nije mnogo bolja. Glazbene aktivnosti provode se u dnevnoj sobi, a tek u dva slučaja navedeno je kako postoji i dvorana koja je prikladna za aktivnosti glazbenoga odgoja. Sve odgojiteljice iz fokus grupa izrazile su želju da se prostorni i materijalni uvjeti u budućnosti poboljšaju, međutim, svjesne su kako ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja imaju na raspolaganju mala financijska sredstva i postoje prioritetnije stavke i materijali na koje se novac mora trošiti.

Rezultati anketnoga ispitivanja, u kojemu je sudjelovalo 67 odgojiteljica pokazali su kako je najveći broj njih navelo da posjeduje srednju ili visoku razinu glazbenih kompetencija, a koje su procjenjivale unutar osam kategorija. Međutim, tijekom rasprava unutar fokus grupa zapaženi su drugačiji rezultati. Odgojiteljice su većinom navodile kako loše sviraju glazbene instrumente ili ne znaju svirati uopće, mnoge od njih loše poznaju notno pismo, a pojedine su čak istaknule kako izrazito loše pjevaju pa izbjegavaju aktivnosti pjevanja. Što se tiče načina stjecanja glazbenih kompetencija, većinom je za to zaslužno fakultetsko obrazovanje, dok mali broj odgojiteljica koje su sudjelovale u fokus grupama navodi pjevanje u zborovima i klapi kao drugi način stjecanja glazbenih kompetencija. Samo je jedna odgojiteljica navela da je van formalnoga obrazovanja sudjelovala u kratkoj glazbenoj edukaciji.

Na temelju rezultata provedenoga istraživanja može se zaključiti kako ustanove ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja raspolažu skromnim prostornim i materijalnim uvjetima, a kvaliteta glazbene poduke u ustanovama ovisi ponajviše o samim odgojiteljicama, odnosno o njihovim glazbenim kompetencijama, motiviranosti za rad, kreativnosti i želji za daljnjim profesionalnim razvojem. Brojne odgojiteljice iz fokus grupa istaknule su kako, unatoč

fakultetskom obrazovanju na kojem su naučile čitati notno pismo, svirati, itd., u svom radu s djecom ne koriste stečene glazbene kompetencije jer ih smatraju manjkavima, a većinu naučenoga su zaboravile. S druge strane, postoje i one koje su istaknule kako se smatraju iznimno netaleantiranimama u području glazbe zbog čega najradije izbjegavaju glazbene aktivnosti.

Iz svih navedenih razloga potrebno je provoditi glazbene edukacije za odgojitelje koje bi im osvježile stara znanja, naučile ih nečemu novom i potaknule njihovu motivaciju. Osim toga, odgojiteljice u fokus grupama i same su nekoliko puta naglasile potrebu uvođenja glazbenih edukacija za odgojitelje.

Sažetak

U ovom radu provedeno je primarno istraživanje među odgojiteljima, korištenjem dviju metoda: anketnoga upitnika i rasprave u fokus grupama. Cilj istraživanja usmjeren je na utvrđivanje razine glazbenih kompetencija koje odgojitelji posjeduju te ispitivanje njihovih stavova i iskustava povezanih s glazbenim odgojem u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Online anketni upitnik ispunilo je 67 odgojiteljica, a u fokus grupama sudjelovalo je 17 odgojiteljica koje su prema godinama radnoga staža u odgojiteljskoj praksi podijeljene u četiri grupe. Rezultati istraživanja ukazuju na to kako su odgojiteljice svjesne važnosti glazbenoga odgoja za cjeloviti razvoj djece, međutim, kvalitetu postojećega sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja većinom su ocijenile zadovoljavajućom, dok pojedine odgojiteljice tvrde kako je iznimno loša prvenstveno zbog skromnih prostornih i materijalnih uvjeta. Premda su svoje glazbene kompetencije stekle većinom tijekom formalnoga, fakultetskoga obrazovanja, odgojiteljice su u anketnom istraživanju većinom odgovorile kako fakultetsko obrazovanje ima srednji doprinos u stjecanju njihovih glazbenih kompetencija. Odgojiteljice u fokus grupama smatraju kako je nužno mijenjati dvije stavke da bi postojeći sustav glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja postao kvalitetniji. Prva se odnosi na poboljšanje prostornih i materijalnih uvjeta, a druga na potrebu uvođenja glazbenih edukacija za odgojitelje od strane vanjskih suradnika.

Ključne riječi: *glazba, glazbeni odgoj, glazbene kompetencije, odgojitelji*

Summary

In this thesis, a primary research was conducted among educators using two methods: a survey questionnaire and focus group discussions. The aim of the research is to determine the level of musical competence that preschool educators possess and to examine their attitudes and experiences related to musical education in early and preschool education institutions. The online survey questionnaire was filled out by 67 female preschool educators, and other 17 female preschool educators participated in the focus groups. They were divided into four groups according to the years of service in the educational practice. The results of the research showed that preschool educators are aware of the importance of music education for the childrens overall development, however, the quality of the existing system of music education in early and preschool education institutions was mostly rated as satisfactory, while some teachers claim that it is extremely poor primarily due to modest spatial and material conditions . Although they mostly acquired their musical competences during formal, college education, the preschool teachers in the survey mostly answered that college education has a medium contribution to the acquisition of their musical competences. The educators in the focus groups believe that it is necessary to change two items in order for the existing system of music education in institutions for early and preschool education to become better. The first relates to the improvement of spatial and material conditions, and the second to the need to introduce music education for preschool educators by external collaborators.

Keywords: *music, musical education, musical competences, preschool educators*

Literatura

1. Agencija za odgoj i obrazovanje (2012). Strategija stručnog usavršavanja za profesionalni razvoj odgojno-obrazovnih radnika. *Strategija stručnog usavršavanja*. <http://www.azoo.hr/images/pkssuor/Strategija_HR2-Final.pdf>, pristupljeno 27. veljače 2022.
2. Bačija Sušić, B. (2018). Preschool Teacher' Music Competencies Based on Preschool Education Students' Self-Assessment. *Croatian Journal of Education*, 20(1/2018): 113-129.
3. Bakić, L. i Mendeš, B. (2019). Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece: od jednogodišnjeg tečaja do sveučilišnog studija. *Anali za povijest odgoja* 17: 159-161.
4. Barrett, M. S. (2009). Sounding lives in and through music: A narrative inquiry of the "everyday" musical engagement of a young child. *Journal of Early Childhood Research*, 7: 115-134.
5. Barnett, S. M. i Ceci, S. J. (2002). When and where do we apply what we learn? A taxonomy for far transfer. *Psychological Bulletin*, 128: 612-637.
6. Beran, M., J. Brandl, J., Perner, J. i Proust, J. (Ur.) (2012). *Foundations of metacognition*. Oxford, England: Oxford University Press.
7. Blood, A. J. i Zatorre, R. J. (2001). Intensely pleasurable responses to music correlate with activity in brain regions implicated with reward and emotion. *National Academy of Sciences*, 98: 11818-11823.
8. Bredekamp, S. i Copple, C. (Ur.) (1997). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs*. Washington, DC: NAEYC.
9. Campayo-Munoz, E. A. i Cabedo-Mas, A. (2017). The role of emotional skills in music education. *Br. Journal of Music Education*, 34: 243-258.
10. Carnegie Corporation, Task Force on Meeting the Needs of Young Children (1994). *Starting points: Meeting the needs of our youngest children*. New York: Carnegie Corporation.
11. Ceci, S. J. i Gilstrap, L. L. (2000). Determinants of intelligence: Schooling and intelligence. U: Kazdin, A.E. (Ed.), *Encyclopedia of psychology* (str. 496-498). Washington, DC: American Psychological Association.
12. Chau, C. i Riforgiate, T. (2010). *The Influence of Music on the Development of Children*. Bachelor Thesis. San Luis: California Polytechnic State University,

- <<https://digitalcommons.calpoly.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1009&context=psycdsp>>, pristupljeno: 19. veljače 2022.
13. Cooper, R. P. i Aslin, R. N. (1990). Preference for infant-directed speech in the first month after birth. *Child Development*, 61: 1584-1595.
 14. Copple, C. i Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs: Serving children from birth through age 8*. 3rd edition. Washington, D. C.: National Association for the Education of Young Children.
 15. Corrigall, K. A. i Trainor, L. J. (2009). Effect of musical training on key and harmony production. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1169: 164-168.
 16. Cvetković-Lay, J., Sekulić-Majurec, A. (1998). *Darovito je, što ću s njim: priručnik za odgoj i obrazovanje darovite djece predškolske dobi*. Zagreb: Alineja.
 17. Čudina-Obračović, M. (1991). *Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
 18. Davis, J. i Gardner, H. (1993). The arts and early childhood education: A cognitive developmental portrait of the young child as artist. U: Spodek, B. (Ed.), *Handbook of research on the education of young children* (str. 191-206). New York: Macmillan.
 19. De L'Etoile, S. K. (2001). An inservice training program in music for child-care personnel working with infants and toddlers. *Journal of Research in Music Education*, 49: 6-20.
 20. Detterman, D. K. (1993). The case for the prosecution: Transfer as an epiphenomenon. U: Detterman, D. K. i Sternberg, R. J. (Ur.). *Transfer on trial: Intelligence, cognition, and instruction* (str. 1-24). Norwood, NJ: Ablex.
 21. *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe* (Narodne novine, 63/2008)
 22. Eerola, T. i Friberg, A. (2013). Bresin, R. Emotional expression in music: Contribution, linearity, and additivity of primary musical cues. *Front. Psychology*, 4: 1-12.
 23. Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu* 65(4):623-638.
 24. Fox, D. B. (1994). Jam it up! Creating music in preschool. *Teaching Music*, 23: 34.
 25. Franklin, M. S., Moore, K. S., Yip, C., Jonides, J., Rattray, K. i Moher, J. (2008). The effects of musical training on verbal memory. *Psychology of Music*, 36: 353-365.
 26. Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York, NY: Basic Books.
 27. Gardner, H. (1980). *Artful scribbles*. New York: Basic Books.

28. Gordon, E. E. (1990). *Music Learning Theory for Newborn and Young Children*. Chicago: GIA Publications Inc.
29. Gordon, A. i Brown, K. (2013). *Beginnings & Beyond: Foundations in Early Childhood Education*. Belmont, California: Wadsworth.
30. Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
31. Habuš Rončević, S. (2014). Neke suvremene uloge odgojitelja u glazbenom odgoju djece rane i predškolske dobi. *Magistra Iadertina*, 9(1): 179-187.
32. Herzog, J., Sušić, B. i Županić Benić, M. (2018). Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom. *Nova prisutnost*, 16(3): 579-593.
33. Ho, Y., Cheung, M. i Chan, A. S. (2003). Music training improves verbal but not visual memory: Cross-sectional and longitudinal explorations in children. *Neuropsychology*, 17(3): 439-450.
34. Hodges, D. (2010). Psychophysiological measures. U: Juslin, P.N. (Ed.), *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications* (str. 279-311). Oxford: Oxford University Press.
35. Hurwitz, I., Wolff, P., Bortnick, B. i Kokas, K. (1975). Nonmusical effects of the Kodaly music curriculum in primarygrade children. *Journal of Learning Disabilities*, 8: 45-52.
36. Ilari, B. (2002). Music perception and cognition in the first year of life. *Early Child Development and Care*, 172: 311-322.
37. Juslin, P. N. i Sloboda, J. A. (2001). *Music and Emotion: Theory and Research*. Oxford, New York: University Press.
38. Kaschub, M. (2002). Defining emotional intelligence in music education. *Arts Education Policy Review*, 103: 9-15.
39. Kirsten, J. (2006). *Pre-kindergarten music education standards and the Opportunity-to-learn standards as applied to preschool settings in the United States*. Doctoral dissertation. Coral Gables: University of Miami.
40. Koelsch, S. Music-evoked emotions: Principles, brain correlates, and implications for therapy. *Annals of the New York Academy Science*, 1337: 193–201.
41. Kolev-Dan, V. (2003). Mjesto, uloga i zadaci glazbenoga odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama. U: N. Babić (ur.), *Dijete i djetinjstvo* (str. 184-189). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Visoka učiteljska škola u Osijeku.

42. Kraus, N. i Chandrasekaran, B. (2010). Music training for the development of auditory skills. *Nature Reviews Neuroscience*, 11: 599-605.
43. Kretchmer, D. (2002). *Developing pre-service teacher self-efficacy to integrate music in elementary classrooms: An investigation in growth through participation, observation and reflection*. Doctoral dissertation. Colorado: University of Colorado.
44. Krušić, V. (2016). Umjetnički odgoj – Što je to i čemu služi? *Zbornik radova simpozija Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, <[http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2020/05/V.-Krusic-UMJETNICKI-ODGOJ-STO-JE-TO-I-CEMU-SLUZI.pdf](http://www.hcdo.hr/wp-content/uploads/2020/05/V.-Krusic-UMJETNICKI-ODGOJ-STO-JE-TO-I-CEMU-SLUZI-ZI.pdf)>, pristupljeno: 22. veljače 2022.
45. Lee, Y. J. (2005). *Investigation of music education for kindergarten in Chungbuk area*. Master's thesis. Kongju: Kongju Educational University.
46. Lenzo, T. B. (2014). *Online professional development in preschool settings: Music education training for early childhood generalists*. Doctoral dissertation. Kent, Ohio: Kent State University.
47. Levinowitz, L. M. (1998). The Importance of Music in Early Childhood. *General Music Today*, 12(1): 4-7.
48. Lowenfeld, V. (1947). *Creative and mental growth*. New York: Macmillan
49. McKelvie, P. i Low, J. (2002). Listening to Mozart does not improve children's spatial ability: Final curtains for the Mozart effect. *British Journal of Developmental Psychology*, 20: 241-258.
50. Mendeš, B. (2015). Početci institucijskog predškolskog odgoja u Hrvatskoj i njegova temeljna obilježja. *Školski vjesnik: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu* 64(2): 227-250.
51. Mendeš, B. (2018.). *Profesionalno obrazovanje odgojitelja predškolske djece*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
52. Milinović, M. (2015). Glazbene igre s pjevanjem. *Artos: časopis za znanost, umjetnost i kulturu*, 3, <<https://hrcak.srce.hr/file/223689>>, pristupljeno: 1. ožujka 2022.
53. Miranda, M. L. (2004). The implications of developmentally appropriate practice for the kindergarten general music classroom. *Journal of Research in Music Education*, 52(1): 43-63.
54. Nacionalna udruga za glazbeno obrazovanje (n.d.). *The School Music Program: A New Vision PreK Standards, and What They Mean to Music Educators*, <<https://w>

ww.smallstepsmusicllc.com/uploads/2/5/0/4/25046540/the_school_music_program_pr ek_standards.pdf>, pristupljeno: 19. veljače 2022.

55. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Narodne novine, 05/15)
56. Nikolić, L. (2018). Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta. *Napredak*, 159(1-2): 139-158.
57. Niland, A. (2012). Exploring the Lives of Songs in the Context of Young Children's Musical Cultures, 10: 27-46.
58. *Odluka o donošenju kurikulumu za nastavni predmet Glazbene kulture za osnovne škole i glazbene umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj* (Narodne novine, 7/2019)
59. Paul, A., Sarda, M. i Singh, N. C. (2012). Effect of Music Instruction on Cognitive Development: A Review. *Journal of the Indian Institute of Science*, 91(4): 441-446.
60. Pellitteri, J. S. (2006). The use of music in facilitating emotional learning. U: Pellitteri, J. S., Stern, R. i Shelton, C. (Eds.), *Emotionally Intelligent School Counseling* (str. 185-199.). Mahwah, NJ: Erlbaum.
61. Rauscher, F. H. i Hinton, S. C. (2011). Music instruction and its diverse extra-musical benefits. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*, 29(2): 215-226.
62. Ruškan, S. (2020). *Glazbeno obrazovanje i socijalno-emocionalni razvoj djeteta*. Diplomski rad. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
63. Schaffer-Simmern, H. (1947). *The unfolding of artistic activity*. Berkeley: University of California Press.
64. Sikirica, H. (2021). *Upotreba Orffovog instrumentarija sa djecom rane i predškolske dobi*. Završni rad. Split: Svučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
65. Službene stranice Filozofskog fakulteta u Splitu (2022). *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, <https://www.ffst.unist.hr/odsjeci/rani_i_predskolski_odgoj_i_obrazovanje#>, pristupljeno: 28. veljače 2022.
66. Smith, W. (2008). Learning a music instrument in early childhood: What can we learn from professional musicians' childhood memories? *Australian Journal of Early Childhood*, 33(4): 54-62.
67. Sokolov, T. (2018). *Glazba u vrtiću*. Diplomski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
68. Steele, C. J., Bailey, J. A., Zatorre, R. J. i Penhune, V. B. (2013). Early musical training and white-matter plasticity in the corpus callosum: Evidence for a sensitive period. *Journal of Neuroscience*, 33(3): 1282-1290.
69. Takač, D. (2018). *Profesionalnost i profesionalni razvoj učitelja/ nastavnika/ stručnih suradnika*. Zagreb: Hrvatska akademska i istraživačka mreža-CARNET.

70. Tarnowski, S. i Barrett, J. (1997). The beginnings of music for a life time: Survey of musical practices in Wisconsin preschools. *Application of Research in Music Education*, 15(2): 6-11.
71. Temmerman, N. (2000). An investigation of the music activity preference of preschool children. *British Journal of Music Education*, 17(1): 51-60.
72. The National Association for Music Education (1994). *The school music program: A new vision*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Education.
73. Thompson, W. F. i Quinto, L. (2011). Music and Emotion: Psychological Considerations. U: Schellekens, E. i Goldie, P. (Eds.), *The Aesthetic Mind: Philosophy and Psychology*. Oxford, UK: Oxford University Press.
74. Trainor, L. J. (2012). Predictive information processing is a fundamental learning mechanism present in early development: Evidence from infants. *International Journal of Psychophysiology*, 83: 256-258.
75. Trehub, S. E. (2003). The developmental origins of musicality. *Nature Neurosciences*, 6(7): 669-673.
76. Trehub, S. E. (2002). Mothers are musical mentors. *Zero to Three*, 23(1): 19-22.
77. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (*Narodne Novine*, broj 10/97, 107/07, 94/13, 98/19)

Popis slika i tablica

SLIKE

Slika 1. Melodijske i ritamske udaraljke (Sikirica, 2021)**Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**

TABLICE

Tablica 1. Razvojne faze glazbenih sposobnosti djece u dobi od 0 do 6 godina (Čudina Obradović, 1991).....**Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**

Tablica 2. Utjecaj glazbene poduke na kognitivni razvoj djeteta (Paul, Sarda i Singh, 2012)
Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.

Tablica 3. Glazbeni kolegiji na preddiplomskom i diplomskom studiju na Odsjeku ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja na Filozofskom fakultetu u Splitu **Pogreška! Knjižna oznaka nije definirana.**

Tablica 4. Temeljne karakteristike istraživanja u fokus grupama..... 23

Tablica 5. Demografski podaci o sudionicima istraživanja 24

Tablica 6. Zastupljenost glazbenih materijala u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja 25

Tablica 7. Procjena odgojno-obrazovne prakse 26

Tablica 8. Samoprocjena vlastitih glazbenih kompetencija 27

Tablica 9. Doprinos fakultetskoga obrazovanju stjecanju glazbenih kompetencija kod odgojitelja..... 28

Tablica 10. Glazbene kompetencije odgojiteljica u fokus grupama 33

Tablica 11. Zadovoljstvo odgojiteljica kvalitetom sustava glazbenoga odgoja u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja 38

Popis priloga

Anketni upitnik

Poštovani odgojitelji,

za potrebe istraživanja u svrhu izrade diplomskoga rada potrebni su vaši stavovi i iskustva o glazbenom odgoju u ustanovama ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja. Ovo istraživanje je anonimno, Vaši će se odgovori i dobiveni rezultati koristiti isključivo u znanstvene svrhe. Molim vas da svako pitanje pažljivo pročitate i na njega iskreno odgovorite te ističem kako ne postoje točni i netočni odgovori.

Unaprijed zahvaljujem na uloženom trudu i vremenu,
Kristina Meić-Sidić.

1. Stupanj obrazovanja:

- preddiplomski studij
- diplomski studij
- poslijediplomski studij

2. U kojem mjestu se nalazi ustanova ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja u kojoj radite?

3. Godine Vašega radnoga staža u institucijama ranog i predškolskog odgoja:

- do 5
- 6-10
- 11-20
- više od 20 godina

4. U kojoj mjeri imate na raspolaganju sljedeće glazbene materijale u Vašoj ustanovi ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja?

Vrsta glazbenog materijala	Nikada	Ponekad	Uvijek
Glazbeni reproduktor (CD player)	☐	☐	☐
Orffov instrumentarij	☐	☐	☐
Notni zapisi dječjih pjesama	☐	☐	☐
Didaktički glazbeni primjeri	☐	☐	☐
Glazbeni instrument	☐	☐	☐

5. Pred Vama je 13 tvrdnji koje se odnose na Vašu glazbeno-odgojnu praksu. Za svaku tvrdnju odaberite jedan odgovor.

Tvrdnja	Nikada	Ponekad	Uvijek
Provodim glazbene aktivnosti.	☐	☐	☐
Potičem razvoj ritamskih sposobnosti.	☐	☐	☐
Potičem razvoj intonacijskih sposobnosti.	☐	☐	☐
Provodim aktivnosti sviranja.	☐	☐	☐
Provodim aktivnosti pjevanja.	☐	☐	☐
Provodim aktivnosti aktivnog slušanja glazbe.	☐	☐	☐
Provodim aktivnosti pasivnog slušanja glazbe.	☐	☐	☐
U radu s djecom koristim brojalice.	☐	☐	☐
Koristim ritamska glazbala.	☐	☐	☐
Pratim glazbeni napredak djece.	☐	☐	☐
Samostalno se educiram u području glazbenoga odgoja i obrazovanja.	☐	☐	☐
Ustanova u kojoj radim potiče i podržava glazbeni odgoj i obrazovanje.	☐	☐	☐
Želim se usavršavati u području glazbenog odgoja i obrazovanja.	☐	☐	☐

6. Za navedenih osam glazbenih kompetencija na skali od 1 do 5 odredite u kojoj mjeri posjedujete navedenu kompetenciju

Glazbene kompetencije	1 U potpunosti nekompetentan/ na	2 Nekompetenta n/na	3 Srednje kompetentan/na	4 Kompetentan/ n	5 U potpunosti kompetentan/ na
Ritamske sposobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Intonacijske sposobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje notnog pisma	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje glazbene literature	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje Orffovoga instrumentarija	☐	☐	☐	☐	☐
Sviranje melodijskih glazbala	☐	☐	☐	☐	☐
Sviranje ritamskih glazbala	☐	☐	☐	☐	☐
Vokalno izražavanje	☐	☐	☐	☐	☐

7. Na skali od 1 do 5 označite do koje mjere je formalno (fakultetsko obrazovanje) pridonijelo stjecanju Vaših glazbenih kompetencija:

Glazbene kompetencije	1 Nimalo nije pridonijelo	2 Vrlo malo je pridonijelo	3 Srednje je pridonijelo	4 Mnogo je pridonijelo	5 U potpunosti je pridonijelo
Ritamske sposobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Intonacijske sposobnosti	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje notnog pisma	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje glazbene literature	☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje Orffovoga instrumentarija	☐	☐	☐	☐	☐
Sviranje melodijskih glazbala	☐	☐	☐	☐	☐
Sviranje ritamskih glazbala	☐	☐	☐	☐	☐
Vokalno izražavanje	☐	☐	☐	☐	☐

Pitanja za fokus grupe

1. Koliki je značaj glazbe i glazbenih aktivnosti u djetetovu ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju?

- Prema Vašem mišljenju, koliki je značaj glazbe i glazbenih aktivnosti u djetetovu razvoju?
- Navedite primjer iz prakse na koji način glazba utječe na djetetov razvoj.

2. Materijalni uvjeti u ustanovovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

- Imate li u ustanovi u kojoj radite dovoljno primjerenoga prostora za glazbene aktivnosti? Gdje najčešće provodite glazbene aktivnosti? (*soba dnevno boravka, dvorana, dvorište*)
- Jesu li Vam dostupni glazbeni materijali? Ako jesu, koji?
- Imate li priliku naručiti didaktičko glazbene materijale?
- Jeste li zadovoljni materijalnim uvjetima za izvedbu glazbenih aktivnosti u Vašoj ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje? Obrazložite.

3. Učestalost provođenja glazbenih aktivnosti i zadovoljstvo djece.

- Koliko često provodite glazbene aktivnosti u radu s djecom (dnevno, tjedno)? Koliko otprilike traje glazbena aktivnost?
- Kako djeca reaguju na glazbene aktivnosti?
- Koje glazbene aktivnosti djeca preferiraju, a koje ne?
- Koji su najveći izazovi s kojima ste se susreli prilikom provođenja glazbenih aktivnosti?

4. Sudjelovanje i utjecaj obitelji na glazbeni odgoj djece.

- Prema Vašem iskustvu, kakve stavove o glazbi i glazbenom odgoju imaju roditelji i članovi obitelji djece iz vaše skupine? Kakvu glazbu preferiraju?
- Ostvarujete li partnerstvo s roditeljima u glazbenom odgoju djece (npr. informativno, projekti, edukacije, radionice, uključivanje u odgojno-obrazovni proces, završne svečanosti)?
- Koji su najveći izazovi u slučaju različitih stavova roditelja i odgojitelja po pitanju važnosti glazbenog odgoja u razvoju djece?

5. Glazbene kompetencije odgojitelja/ica.

- Koje glazbene kompetencije posjedujete? (*pjevanje, sviranje, poznavanje notnog pisma, osjećaj za ritam, ...*)

- Na koji način ste stekli glazbene kompetencije? (*formalno obrazovanje, usavršavanje, urođeno?*)
- Koje glazbene kompetencije koristite prilikom izvođenja glazbenih aktivnosti?
- Radite li na razvoju svojih glazbenih kompetencija? Na koji način?

6. Zadovoljstvo stanjem sustava glazbenog odgoja u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja i preporuke za poboljšanja.

- Prema Vašem iskustvu, kakav je sustav glazbenoga odgoja i obrazovanja u ranim i predškolskim odgojno obrazovnim ustanovama? (*dobar, loš, zadovoljavajući*)? *Obrazložite.*
- Koje bi Vam promjene omogućile kvalitetniju provedbu glazbeno-odgojnih aktivnosti?

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Kristina Meić-Sidić, kao pristupnica za stjecanje zvanja magistrice ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15. rujna 2022. godine

Potpis

Kristina Meić-Sidić

IZJAVA O POHRANI DIPLOMSKOGA RADA U DIGITALNI REPOZITORIJ

FILOZOFSKOGA FAKULTETA U SPLITU

Studentica: Kristina Meić-Sidić

Naslov rada: Glazbeni odgoj u ustanovama za predškolski odgoj i obrazovanje

Znanstveno područje: društvene znanosti

Znanstveno polje: pedagogija

Vrsta rada: diplomski rad

Mentor rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): dr. sc. Marijo Krnić, pred.

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): /

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): prof. dr. sc. Snježana Dobrota,
dr. sc. Marijo Krnić, pred. i Daniela Petrušić, asistent

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanoga diplomskoga rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga

fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne

knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom

obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13,

139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) u otvorenom pristupu

b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a

c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 15. rujna 2022. godine

Potpis studentice:

Kristina Keid-Sidić